

Quaderns d'Història

**LA UNIÓ GENERAL DE TREBALLADORS, A VALLS,
EN TEMPS DE GUERRA (1936-1939) ****per Antoni Gavaldà Torrents***Paraules clau:** afiliació, guerra civil, sindicalisme, UGT, Valls.

Resum: El treball avalua i interpreta el paper de la sindical UGT en temps de guerra, del 1936 al 1939, a Valls, amb materials inèdits de l'Arxiu Històric de Salamanca (Secció Guerra Civil), complementat amb estudis locals i premsa. N'estudia l'acció concreta dels rams que van sorgir, recensionen les persones que comandaren el moviment i les que s'hi integraren a causa de la sindicació obligatòria, les vicissituds del moviment local i comarcal i les diatribes amb l'altra central potent, la CNT. El treball aporta, alhora, punts de reflexió de la seva actuació, en sintonia amb la sindical catalana. Hi ha també un ampli apartat de conclusions que configuren un corpus per a estudis d'altres localitats del mateix rang que Valls.

Abstract: This work evaluates the role of UGT, the trade union, in war time, from 1936 to 1939, in Valls. The study makes use of unpublished documents from the *Archivo Histórico de Salamanca* (section Civil War) and of local studies and press. It studies the branches which appeared, writes up the people who leaded the movement and those who joined it because it was compulsory to join a union. It also deals with the event and changes of the local movement and with the diatribes against CNT, the other strong union. There is an extended chapter of conclusion which forms a corpus for the study of other towns of the same category as Valls.

La UGT a Catalunya

El socialisme català, en l'àmbit sindical, des del seu naixement el 1888, a Barcelona, mai no va surar a ple rendiment. El sindicat de la CNT, tot i les diatribes que havia sofert en temps de la Dictadura, en forma d'escissions, es plantà, en l'avantguarda de la guerra, amb més afiliats que cap altre. Alhora, al camp català, també hi havia la Unió de Rabassaires, la qual disposava de força presència.

A l'octubre del 1931 la UGT catalana tenia 16.683 cotitzants, 3.176 dels quals eren de la demarcació de Tarragona, que era, després de la província de Barcelona, la segona demarcació quant a afiliació. Al congrés de la regional catalana del març del 1933, la

* **Treball guanyador del X Premi Fidel Martí, d'història sindical, convocat per la Fundació Ciutat de Valls**

UGT tenia 36.000 afiliats, mentre que la regional catalana de la CNT, aquest mateix mes, en tenia 174.486. La diferència en l'arrencada republicana era ostensible.

El 1934, hi hagué una escissió a la UGT barcelonina que repercutí en tota la UGT catalana, com a continuació del plet que hi havia entre els partits socialistes del PSOE i de la USC. D'aquest fet, en sorgiren dues formacions sindicals amb suport dels dos partits socialistes —la Federació Catalana del PSOE i la Unió Socialista de Catalunya— i dos sindicats, la UGT i la Unió General de Sindicats Obrers de Catalunya (UGSOC). El sector de la USC resultà ser-ne el perdedor, motiu pel qual fomentaren la referida Unió General. Aquest sindicat, al juliol del 1934, realitzà el Congrés fundacional amb un còmput de 19.424 afiliats i va escollir com a president Joan Fronjosà i com a secretari general Joan Sánchez Marín. Tot amb tot, atenent paraules d'A. Balcells el debilitament no era més fort que en d'altres àmbits politicosindicals¹.

El 1936, la UGT, a Espanya, amb 1.250.000 afiliats, doblava la CNT, amb 605.735 afiliats, segons dades del congrés cenetista de maig del 1936. A Catalunya, però, no succeïa igual. Quan esclatà la guerra d'Espanya els esdeveniments es van precipitar. La UGT, integrà la UGSOC, alhora que es féu una crida al CADCI, a la Unió de Rabassaires i a d'altres associacions afins perquè hi ingressessin. Com a secretari general s'escollí a Joan Comorera i com a secretari d'organització, el comunista Miquel Valdés.

A la segona meitat del 1936 l'augment de la UGT va ser espectacular a Catalunya. En començar la guerra passà dels 60.000 afiliats als més de mig milió de novembre del 1936, mentre la CNT catalana passà de 143.000 afiliats a Catalunya al maig del 1936 als 361.000 a l'octubre del mateix any. Aquests augments propiciaren molts canvis en ambdues centrals sindicals, però és obvi que qui més els patí va ser la UGT, ja que el nombre de persones que s'hi afiliaren va ser molt superior al de la CNT. Hi ha diversos símptomes que demostren que la UGT catalana i el Partit Socialista Unificat de Catalunya començaren a sentir-se forts davant de la CNT. L'octubre del 1936 en marca l'inici i el cop de sabre fort es produirà amb els Fets de Maig de 1937².

L'afiliació fou massiva perquè es necessitava tindre un carnet sindical. La CNT llançà consignes per aturar aquesta febre d'afiliacions de circumstàncies i, conseqüentment, sembla que no se li passaren tantes persones dubtoses com per fer-lo canviar d'estratègia formal durant la guerra. Amb la UGT la situació va ser diferent, perquè a banda dels obrers i dels empleats no sindicats fins llavors, i que s'apuntaren en major nombre a la UGT pel seu caràcter poc revolucionari, cal consignar que també hi ingressaren molts petits amos, botiguers i artesans autònoms, o sigui persones de les capes baixes de la petita burgesia, classe abundant a Catalunya. Alhora també es nodrí de tècnics superiors i professionals, amarats d'una mentalitat liberal anticollectivista. Aquest fenomen explica, en part, el paper moderat en una primera fase, tant del partit, el PSUC, com de la central sindical, la UGT. Tanmateix, explica el suport entusiasta a la reconstrucció de l'aparell estatal i el xoc amb la majoria de la CNT i el POUM, en aquest darrer cas, sobretot a Barcelona. Aquest panorama d'expansió del socialisme a Catalunya implicà un grau de catalanització del moviment i la consecució d'un eix d'autonomia mai vist respecte al socialisme i al comunisme de la resta de l'Estat.

La UGT, igual com l'altre moviment marxista adherit a la III Internacional, el PSUC, defensava i, en definitiva, volia, quant a organització de la producció, una sèrie de punts,

alguns en clara contradicció amb altres sindicats i partits. Així, propugnava, bàsicament, una nacionalització de les indústries bàsiques; el control obrer sobre la producció, no pas a través de pactes i representacions sindicals, sinó per elecció directa dels mateixos obrers; sostindre el cooperativisme davant del col·lectivisme; la municipalització de l'estada i dels serveis públics; i el reconeixement dels drets de la petita propietat i de la petita burgesia. Si aquestes opcions, al començament de la guerra van topar amb problemes per la força de la CNT, conforme avançava la guerra, van esdevindre possibles.

Precedents del sindicalisme valenc i comarcal fins a l'arribada de la guerra

El sindicalisme valenc ve de lluny. El símbol més recordat per la militància és el valenc Salvador Ciutat, pioner en la lluita sindical, quan aquesta començava a treure el nas en els cercles on podia fer-ho, a final del segle XIX i a començament del segle XX. La seva figura física és descrita de quan era vell, prim, amb una barba curta que impregnava una fesomia astuta i intel·ligent. Ciutat era un esforçat i intel·ligent militant del Fabril quan encara es teixia a mà. Va ser constantment perseguit, motiu pel qual va haver de refugiar-se a Barcelona, on continuà lluitant fins que la seva salut malaltissa li ho va permetre. Salvador Ciutat va viure, per aquesta circumstància, alguns anys a Sants, d'on va ser l'animador de l'Ateneu Racionalista, indret on es realitzà, uns quants anys després, el Congrés de la Regional Catalana de la CNT, el 1918, en què es van establir les bases de l'organització en Sindicats Únics. A Barcelona, molts militants es van formar al seu costat i aprengueren a lluitar amb l'exemple que donava la seva vida personal, austera i esforçada.

Salvador Ciutat, per convicció i per voluntat va tindre col·laboradors, tots militants de la central sindical per excel·lència durant aquells primers anys del segle XX: la CNT. A banda dels seus fills, sobresortiren, sobretot, tres noms: Pau Capdevila, F. Jové i Fidel Martí Parés. Del que en tenim més notícies, per ara, és de Fidel Martí³.

Fidel Martí nasqué a Valls el 1871 i com tot xiquet de l'època anà poc a l'escola. El seu aprenentatge van ser els fets de la vida. Tot amb tot, se sap que llegia molt i que fou intuïtiu en grau extrem. De ben jove ja s'interessà per la qüestió social, de defensa del jornalero, del parcer, de l'arrendatari, davant dels propietaris que volien extorsionar el pagès quan aquest deixava o li feien deixar una terra. Va ser un dirigent dins dels elements àcrates de la CNT, sindicat que durant els anys deu als trenta tingué la preponderància a la societat comarcana. La seva professió varià en el curs dels anys, ja que sabem que va ser pagès, degollador d'animals i assalariat de la Societat Agrícola de Valls, entitat a la qual dedicà esforç i temps a favor d'un millorament social dels seus socis.

Fidel Martí conegué íntimament Salvador Seguí *el Noi de Sucre* i Àngel Pestaña. Un fill d'aquest darrer, Eliseu, estigué un any vivint a casa seva, a causa d'una deficiència nefrològica. Va estar engarjolat tres vegades com a mínim. Una, l'any 1912-1913, com a detingut governatiu. La segona a Pilats, a Tarragona. De la tercera sabem que va ser deportat a Cincorres, municipi dels Ports, al País Valencià.

Fidel Martí va sofrir un atemptat de part de Francesc Mateu *Rafegues*. Al judici que es féu a Tarragona, Fidel Martí manifestà que no reconeixia l'agressor per concloure la intervenció i que qui havia de seure a la banqueta era el capellà de l'església del Carme, per ser l'instigador cap a la seva persona i els seus ideals.

La força de Fidel Martí, cal veure-la en dos àmbits. Un, la seva serenor per discutir els temes de la pagesia amb l'interlocutor adversari, fet que comportà que es convertís en l'advocat dels pagesos i dels obrers, i l'altre aspecte era referit a la seva potència persuassiva en els mítings i els discursos que feia, circumstància que implicà que fos invitat a Andalusia, a instància del moviment sindical, a parlar als obrers del camp.

Una aportació de Fidel Martí al sindicalisme català i espanyol va ser l'assumpció d'editar, i per tal de fer-se'n responsable, el periòdic *La Voz del Campesino* (*órgano de la Federación de Agricultores y Similares de España*) en el període de 1914 al 1916, motiu pel qual va patir l'estada a Pilats. En els darrers anys de la seva vida visqué a Collblanc i morí a Barcelona, al juny del 1935.

La flama àcrata trobà llavor en molts destacats militants de la comarca i, com és obvi, en uns altres d'indrets propers. Serien els militants que enllaçaven amb els precedents, sobretot amb Fidel Martí. D'entre els que es distingiren per actuar en profit dels altres sense importar-los les vicissituds que passaren, caldria destacar-ne quatre. Dos eren de la comarca: Pere Sagarra Boronat *Peret de Sagarreta*, de Vallmoll, i Josep Piñas Serra, de Valls; i dos de comarques veïnes: Ramon Porté Dalmau, de Montblanc, i Joan Arans Nin, d'Albinyana. La seva actuació, cal centrar-la, sobretot, a l'època de la II República i durant la guerra.

El sindicalisme vallenc i comarcal d'abans de la guerra va estar sempre dominat per la CNT amb derivacions respecte al nom. Així, hi ha moments que apareix com a Sindicat Únic, Sindicat d'Obrers Varis, o diferenciat entre Sindicat de Treballadors del Camp i Sindicat de Treballadors Industrials. Valls n'era el nucli i Alcover, Cabra del Camp, Figuerola del Camp, el Pla de Santa Maria i Vallmoll, els pobles seguidors més fermes. No podem oblidar tampoc la força de la Unió de Rabassaires, sobretot a la zona del Gaià, amb Vila-rodona al davant.

L'esclat de la UGT a Valls i a l'Alt Camp. La sindicació obligatòria

Durant la guerra, tant la CNT com la UGT cresqueren espectacularment, com s'ha dit, amb un gran paper en l'elaboració i la fixació del nou ordre, sobretot, l'econòmic. Aquest creixement, força incontrolat, va ser dissenyat pel Decret de Sindicació Obligatòria dels Conreadors de la Terra, promulgat el 27 d'agost de 1936, a fi d'articular en un sistema ordenat els diversos aspectes de l'activitat agrícola. Posteriorment, la Conselleria d'Agricultura i Economia designà una comissió que elaborà el reglament d'aplicació del decret, que va ser aprovat el 19 d'octubre del 1936.

La UGT va ser el sindicat que més va pujar, ja que, com s'ha insinuat, quasi no existia. Així ho reconeixia el setmanari republicà vallenc *Treball* el qual en l'època de guerra s'autotitulà *Òrgan del Partit Socialista Unificat de Catalunya i de les Joventuts Socialistes Unificades* en una primera fase, per afegir-hi, posteriorment, *de la UGT*⁴. El setmanari, amb motiu de recordar els 50 anys de la UGT va escriure a l'"Editorial" de l'agost del 1938, concisament, que "fa dos anys que la UGT fou fundada a la nostra ciutat", i explaiava els resultats en afirmar "que ha fet fins avui una labor meritòria però callada, sense transcendència de galeria".

La UGT va créixer molt fort en els seus inicis. A l'octubre del 1936, quan s'informava de la constitució de quatre nous sindicats a pobles de la comarca, s'assegurava que eren

setze els sindicats de la UGT amb un nombre de cotitzants que superava els 2.000. A aquests, calia afegir-hi, segons la mateixa gasetilla, els 10 sindicats de Valls ciutat, amb un total de 1.561 afiliats. El complement a aquesta febre associativa implicà que l'11 d'octubre del 1936 es constituís la comarcal de la UGT. El procés, semblava que era imparabla⁵.

Ahora, sabem també com es produí aquesta naixença⁶. A partir de l'ingrés en les files de la Confederació Nacional del Treball dels sindicats trentistes, majoritaris a la comarca, es generà un fenomen d'indecisió de part d'alguns militants. Va ser en aquests moments que els socialistes de la USC començaren a actuar de manera efectiva. D'aquí se significà que els confederals locals, a molts sindicats de la UGT, els sentissin en part com a propis, ja que tan sols tres sindicats havien sorgit amb afany decidit de pertànyer a la UGT: el de Banca i Borsa, incorporat a principi del moviment a la lluita sindical, la FETE, formada l'any 1937 i el CADCI, també per estrenar com a potència sindical.

Ben aviat aquest conglomerat de persones que entrà al sindicat ugetista generà problemes. La petita burgesia valença i comarcana que s'hi afilià, sense cap més al·licient que tindre un carnet, barrejats amb autèntics sindicalistes, motivà que les veus de protesta es fessin ostensibles, tant des del propi sindicat com des del sindicat rival, la CNT. Les més crues van ser les que es llançaren a través d'*Acció Sindical*, l'òrgan de la CNT de la comarcal Valls-Montblanc⁷. I les decisions més dràstiques les que hagueren de prendre els mateixos sindicalistes autèntics de la UGT respecte als seus nous afiliats.

La crítica a aquesta circumstància no sovintejà massa en el setmanari *Acció Sindical*, però quan hi aparegué ho féu amb força. Vegem-ne dues mostres. Roc Guinard en un article de nom significatiu, "Crítica. Piedra de toque"⁸, escrivia el següent:

Nosotros comprendemos que en esta hora de impaciencias y temores muchas gentes se apresuren a enrolarse en una central sindical u otra. También comprendemos que en una u otra central se filtre algún que otro indeseable y algún arribista; todo es posible y poco menos que inevitable. Lo que ya no es tan comprensible es que una organización obrera que se dice socialista y dirigida por dirigentes socialistas y revolucionarios, intente ensanchar su base con propagandas y procedimientos anteriores al 19 de julio a fin de atraer a la burguesía, sin importarles gran cosa las realizaciones económicas y sociales llevadas a cabo por el proletariado consciente.

Por qué la verdad es que se va dando un matiz excesivamente oportunista a la actuación de nuestros amigos ugetistas locales y comarcales. (...)

(...) Una organización de clase que se estime no puede hacer lo que hace la UGT comarcal y local. Esto no puede ser imputado más que a la falta de sentido de clase de sus hombres o a la carencia por los mismos de espíritu de responsabilidad socialista. Ahora que, si se mira el pasado y la formación de algunos de sus hombres no puede extrañarnos la falta de seriedad revolucionaria, ni del afán de caciquear suyos (...)

(...) Nuestros socialistas dedican sus máximas energías en defender el capital privado, oponiéndose al testamento económico del Comité antifascista al entregar éste el capital incautado, a los sindicatos obreros;

en imponer las mismas costumbres y los mismos protocolos de antes de la revolución en el funcionamiento del municipio, en vez de dar facilidades a nuevas formas administrativas; en aumentar el personal del municipio con gentes del partido sin parar mientes en si lesionaban los intereses de alguien ni en el aspecto moral que ello significaba, en pequeñas venganzas políticas, en fin, que no pueden satisfacer sino a gentes de temperamento soberbio y egoista.

En l'editorial del mateix setmanari, d'unes setmanes després, en parlar dels successos que havien passat a la Fatarella, les crítiques, no per generals, no les havien de sentir com a seves el socialisme local. Deia, referint-se a la col·lectivització⁹, expressions de to agre i punyent:

(...) Que aquesta campanya contra l'intent de col·lectivització la porti a cap la UGT, sindical socialista, y apoiant-se, per a fer-la, amb els vells cacics i amb les classes benestants naturalment conservadores i enemigues de tota idea socialista, és el que no té cap explicació ni cap justificació. Perquè el cert és, que per la major part de pobles del camp català, la vella burgesia i el vell caciquisme, com així mateix tots els tenders i comerciants ingressen a la UGT, com abans eren del partit conservador o de la Unió Patriòtica, és a dir, perquè en el panorama social, econòmic i polític del nostre poble representa l'obstacle a tot avenç de caracter socialista.

I conclouia amb aquestes paraules, signe del sentiment cenetista, amb interrogant:

No creieu tots, UGT i CNT que s'hauria de fer una depuració en els sindicats dels pobles per tal d'evitar que certa gent pugui tenir lloc a les directives?

Aquestes declaracions de principis van prosseguir en sengles articles de dos cenetistes que estaven al front. Ramon Juncosa Pascual, des de Loscos, i Joan Mercadé, des de Fuendetodos, posaren els punts damunt les is amb articles que no els cal comentar per la claredat dels titulars: "Cal depurar els sindicats" i "Depuració sindical"¹⁰.

La UGT no era, però, insensible a allò que pensava i escrivia l'altra central sindical. Coneixem algunes accions decidides a preservar el bon nom de la UGT, algunes exercitades només començar la guerra i d'altres ja ben avançada. Una de les primerenques es donà a Vallmoll, en concret el 30 de setembre del 1936, quan el Comitè Local de la UGT de Valls desautoritzà l'organització sindical de la veïna població "que indègudament es titulava de la UGT". Tot i així el problema no estava resolt perquè dos mesos després la CNT, enfotent-se'n, alertava la UGT que si abans havia sigut un *prohom del republicanisme històric*¹¹ el defenestrat, ara "uns quants fracassats, alguns d'ells indesitjables, propietaris, corredors de comerç, petits industrials, exgovernants de la Dictadura, intenen novament muntar un tinglado (...)", aspecte que es concretà al desembre, en posar un crit d'alerta amb el significatiu article "Los mismos perros con los mismos collares", en

manifestar que l'intent recíria amb dos homes de palla al davant, aspecte que succeí¹².

Aquesta febrilitat de captació de nous militants, la pagà cara la UGT de Valls i de la comarca. Coneixem més conflictes en diversos rams de Valls, a Alcover, Figuerola, el Pont d'Armentera i Vallmoll. Els casos més flagrants van acabar amb l'expulsió de persones poc sensibles a allò que representava la UGT en temps de guerra.

Un exemple va ser la depuració de Figuerola, al setembre del 1937, fet que va comportar separar quatre militants: tres per declarar davant del Tribunal Popular de Tarragona a favor d'un destacat element de la població acusat de desafecte al règim, i el quart per fer en públic manifestacions a favor del règim feixista. A Valls, per la documentació amb la qual treballem, sabem que el ram que aplicà aquesta tàctica va ser el de la Fusta i el de Dependents de Comerç i Similars els quals, en tres tongades, en van expulsar tres i sis afiliats, respectivament. Els de la Fusta van fer carregar els neulers a Josep Grases —per desafecte al règim—, a Amadeu Grases [Cañellas]¹³ —per desertor—, i a Ciril Grases [Cañellas] —per negar-se a assistir a la instrucció premilitar. Els de Dependents, d'altra banda, n'expulsaren tres: Pau Adserà, Albert Bigorra [Llorach] i Emili Manresa [Martí], al gener del 1938, per considerar-los desertors, i Josep Aubareda Baucells, Marc Mercadé Oliva i Enric Ribé Roca per estar amagats de les lleves que els corresponia marxar, a l'abril del mateix any¹⁴.

La constitució dels sindicats de diversos rams. L'articulat

La constitució de les diverses seccions o rams dels sindicats de la UGT local va començar i es va accentuar durant els primers mesos de la guerra¹⁵. La formulació explícita era feta en uns fulls —de quatre a cinc— que eren lliurats pel mateix sindicat i que, conseqüentment, tots deien el mateix. Només calia omplir allò que es demanava, que era ben poc, i la constitució esdevenia ja efectiva. Els quatre primers fulls era l'articulat amb els grans eixos subdividits en articles. El cinquè full, quan hi figurava, era l'acta de constitució. El total dels primers fulls eren 33 articles agrupats en sis blocs. Vegem què hi deia agafant-ne un qualsevol de model.

El primer bloc, per nom *Denominació i objecte*, constava de set articles. Hi sortia relacionat el nom, el lloc de constitució, i l'objecte del millorament moral, social i material a aconseguir dels que treballaven en un determinat sector productiu. S'especificava també que l'organització que es creava era aliena a tota tendència política i s'exigia als seus associats l'acceptació del principi internacional de la lluita de classes. Un altre punt que hi constava era el nombre d'afiliats amb què arrancava el sindicat i l'obligació de denunciar els patrons, davant del consell directiu, per solucionar qualsevol aspecte de reivindicació de classe. Acabava aquest bloc amb l'expressa convicció que els afiliats propagarien la lluita econòmica i jurídica de classes, amb la conveniència de formar societats de resistència per millorar les condicions morals i econòmiques de la classe obrera per combatre el favoritisme i l'explotació de l'home per l'home.

El segon bloc constava de set articles i deia *Drets i deures dels afiliats*. L'únic que calia omplir era el dotzè, on s'indicaven les quotes d'entrada i la d'afiliació. La resta d'articles eren l'edat d'afiliació —16 anys— tot i que s'especificava que fins

els 18 anys no tindrien vot a les juntes generals; les condicions per ser de la Junta Directiva —ser espanyol, major de 21 anys i amb un any de continuïtat a la professió—, i l'article que mai no hem vist plasmat a la realitat, referent que en la sol·licitud individual s'hi havia de fer constar la casa on es treballava, el temps que feia que hi treballava i el sou que es cobrava.

Els dos darrers articles eren la forma de donar-se de baixa i les expulsions. Respecte al primer, es perdia la condició d'afiliat si es deixaven de pagar tres mensualitats sense causa justificada, els que tinguessin mala conducta al treball i els afiliats esquirols i col·laboracionistes amb la patronal. Pel que fa a l'expulsió havien de ser acordades per l'Assemblea General, prèvia formació d'expedient i després que l'afiliat pogués defensar-se correctament.

Amb l'enunciat *De la Junta Directiva* hi havia de l'article 15 fins al 23, i especificava el funcionament intern, les renovacions, la forma de prendre els acords i les comissions interiors. La Junta Directiva, la formaven el president, el vicepresident, el secretari, el vicesecretari, el tresorer, el comptador i cinc vocals. En total onze.

L'article 24 era l'únic *De les Juntes Generals*. S'hi deia que com a mínim se n'havien de fer quatre a l'any i que les altres serien extraordinàries. En les ordinàries, la directiva havia de presentar per a la seva aprovació els comptes d'ingressos i despeses.

El cinquè eix de l'articulat era *L'ordre de la discussió* amb vuit articles. El primer que es legislava era la forma de votació, que havia de ser personal i mai per delegació. Aquesta votació podia ser ordinària —aixecats i asseguts—, nominal —quan ho sol·licitessin un mínim de quinze afiliats— i secreta, especificant que ho seria per elecció de càrrecs, d'algun assumpte personal o per la declaració d'una vaga.

L'assemblea de gener tenia cura d'escollir la mesa de discussió, la qual duraria tot l'any natural i era formada per un president, un vicepresident i dos secretaris. Per tal d'acceptar la proposició presentada en forma oral o escrita s'entaulava la discussió pertinent, però només era admès que parlés un afiliat a favor i un en contra, amb la rectificació corresponent. Un cop acceptada a discussió seguia el ritme de tres torns a favor i en contra, amb dret de rectificació dels afiliats que haguessin parlat. Després ja venia la votació. En aquesta normativa es preveia que la durada màxima de la sessió seria de quatre hores, amb possibilitat d'una més si així s'acordés, i amb el punt que els components de la directiva tindrien l'ús de la paraula amb preferència i que, si el president de la mesa de discussió participés en el debat, hauria de deixar el seu lloc al vicepresident.

El darrer articulat es referia a *Disposicions generals* i conté un sol article, el 33. S'hi diu que l'entitat no podrà dissoldre's mentre hi hagi deu afiliats que vulguin continuar-la o aquella altra, que en cas de dissolució, els béns i els estris passarien a propietat de la Federació Catalana de la UGT. Acabava amb el lloc on tindria el domicili social i amb la signatura del president i secretari, o per la junta directiva sencera.

A tot això, s'hi afegia l'acta constitutiva, signada pels dos càrrecs abans referenciats amb els noms complets de tots els membres de la Junta Directiva, la data de constitució i el segell del sindicat corresponent.

Cens i actuació dels sindicats de la UGT a Valls

El 29 d'agost de 1936, es va constituir el Comitè Local de la UGT amb els deu sindicats següents: Banca i Borsa (Sindicat Regional); Dependents de Comerç i similars; ram de la Pell; ram de la Fusta; Barbers i Perruquers; Fabril, Tèxtil i annexos; ram d'Alimentació; ram del Vestit; Arts Gràfiques; i Llum i Força (Sindicat Regional).

El 26 de desembre del 1937¹⁶, pel cens i per l'actuació sabem que n'hi constaven 21. Dels esmentats, un havia canviat lleugerament el nom en anomenar-se Sindicat Dependents del Comerç, i el de Llum i Força no hi constava, tot i que creiem que era repartit en d'altres sindicats. Per contra, l'ampliació va pels sindicats de Treballadors del Municipi; Siderometal·lúrgics, d'Oficis Diversos, d'Espectacles Públics, de Treballadors de la Terra, de Gas i Electricitat, de Treballadors Sanitaris, d'Esparters, de Pintors i de Treballadors de l'Ensenyança (FETE).

En aquest panorama general que podem considerar com a premissa de treball hi ha nombroses variacions en el curs del temps, que n'impliquen disfuncions estructurals, algunes difícils d'explicar. Vegem-ho, tot seguit, per a cadascun.

SINDICAT DE BANCA, BORSA I ESTALVI

Les notícies que tenim d'aquest sindicat arranquen d'abans de la guerra, quan el 7 de maig del 1936, Josep M. Soler Clariana i Ramon Bosquet Farnàs, en qualitat de president i secretari de l'Associació d'Empleats de Banca de Valls sol·licitaren al ministre de Treball, Sanitat i Previsió que l'associació fos inscrita a la Secció Obrera del Cens Electoral Social. A través d'aquesta petició sabem que l'associació estava establerta al domicili del president, que es va constituir l'1 de gener de 1932, que el número d'associats era de 31, i que formava part, com a secció, de la Federació Espanyola de Treballadors del Crèdit i de les Finances, adherida a la Unió General de Treballadors d'Espanya.

L'agost del 1936, per la petició cursada per Josep Solsona Gili demanant l'ingrés, sabem que el president i el secretari eren els anteriorment indicats. A l'al·ludit se li deia que per donar-se d'alta havia de complir tres disposicions: acatar per escrit les consignes que donés l'organització, refusant les indicacions de les empreses; no tindre vot a les assemblees fins després de l'assemblea ordinària que es fes i pèrdua total de les diferències que li correspuessin cobrar pels endarreriments en la implantació de les noves bases de treball, l'import dels quals aniria a caixa del Comitè de Defensa de les Milícies Antifeixistes.

El sindicat, al setembre de 1936, manifestà la intenció de recollir dels seus afiliats cinquanta mil pessetes, en part, segurament, pel concepte anterior, les quals afirmava que serien lliurades al Comitè, però suggerint d'una manera especial que fossin destinades a la creació d'una granja avícola. Es deia que el Comitè havia acceptat la indicació, i més quan entre els seus plans ja hi havia creació d'una granja. L'articulista es desfeia en elogis i assenyalava que tot i que podia semblar que el donatiu no anava cap a la guerra, entrava de ple en els serveis de necessitat de la rereguarda, "ja que seran destinades a treballs i a rendiment de productes de primera necessitat per als malalts i ferits que la guerra antifeixista proporciona".

Un mes després, a les actes municipals, la conselleria d'Agricultura i Proveïments presentava un dictamen per a la creació d'una granja avícola. S'aprovà després d'unes

observacions de Daniel Martí Robert, de la CNT, i de Joan Sendra Siscart, del PSUC, tot i agraint al sindicat el donatiu que havia realitzat.

El sindicat, com tots, va col·laborar en la subscripció promilícies, realitzada conjuntament per la CNT i la UGT. Tot i això, no en sabem les quantitats recaptades, ja que es diu que cotitzava directament a l'organització regional. Al gener del 1937, tres afiliats —Josep M. Soler, Ramon Bosquet i Joan Piñas Trilla— van ser designats pel sindicat per assistir al Congrés extraordinari del ram, que s'havia de fer a Barcelona.

Soler i Bosquet van col·laborar esporàdicament a *Treball*. El primer, amb un article molt assenyat parlant de respectar allò que deia el decret de col·lectivitzacions, en el sentit de reconèixer l'actiu i el passiu de l'empresa col·lectivitzada, bo i posant l'exemple d'una que estava enganxada de 80.000 ptes., xifra del tot respectable. Això li feia escriure que solucionar aquesta actuació implicava no ser revolucionari, ja que ser-ho podia reportar efectes negatius. D'altra banda, Bosquet, escriví lloant la previsió i l'estalvi per poder anar de cara a potenciar el crèdit.

El sindicat, al maig del 1937, trameté la conformitat a la Federació Local de Sindicats de la UGT que David Fàbregas Güell —del Sindicat de la Fusta— i Josep M. Soler Clariana fossin nomenats com a secretari general i membre del Comitè d'Enllaç, respectivament. Aquest darrer va ser un organisme creat per la CNT i la UGT, per unificar aspectes vitals de cara a la guerra. A l'agost del 1937, el sindicat delegà en l'afiliat Francesc Ribas Mallorquí per assistir al Ple Comarcal de Sindicats de la UGT, signant l'autorització el secretari Joan Piñas.

Al gener del 1938, hi ha constància d'un canvi del consell executiu del sindicat. Com a secretari es nomenà Pere Compte Crusells, com a vocal secretari general Àngel Ureña Torres, i les secretaries anaren repartides així: Estudis Econòmics per a Ramon Bosquet Creixentí; Legislació, Cultura i Propaganda per a Josep Abelló Pomés; Actes per a Francesc Torner Rabassó; Administratiu i Assegurances per a Rufí Ollé Vallvé, i Estalvi per a Joan Galofré Bartolí.

Al llarg de la guerra els diversos consells executius, així com d'altres signants autoritzats van emetre informes a persones afiliades. El redactat que s'hi escolà és simptomàtic. Als històrics, s'hi posava el número del carnet i l'any en què s'havien afiliat. A tots, afiliats vells i nous, l'informe es féu sempre favorable, amb la frase de ritual, d'una “conducta sindical intaxable”, aspecte que diu molt a favor dels que emeteren les certificacions¹⁷.

Al març del 1938, el nombre d'afiliats era de 50, tot homes. D'aquests, n'hi havia 12 que estaven al front¹⁸. A l'abril, de la cinquantena, 27 estaven a Valls i la resta al front. El sou dels que eren a Valls anava des de les 125 ptes. mensuals fins a les 650. Els dirigents manifestaven, alhora, que no disposaven de ningú per col·laborar amb el secretariat comarcal. Eren, evidentment, temps magres per a tot¹⁹.

DEPENDENTS DE COMERÇ I SIMILARS

Aquest sindicat regularitzà l'entrada a la UGT el 20 d'agost de 1936, mitjançant l'aprovació estatutària. S'hi indicava que hi podrien pertànyer obrers dels rams del comerç, indústria i oficines diverses. La quota d'entrada es fixà en 1 pesseta i la mensual d'igual quantitat. El nombre d'afiliats era de 93 i l'associació tindria com a domicili la

Casa del Poble, carrer del Matadero, 2. Signaven la documentació 8 militants, entre els qui s'hi identifiquen, per la signatura, A[lbert] Bigorra, Josep Blanc, Garcia, Francesc Peris [Ribé] i Rafel Plana Coll.

El sindicat provenia de l'antic Centre Autonomista del Comerç i Indústria, segons especificació a l'informe d'un militant que hi pertanyia. Per les signatures de secretaris que hi consten —amb firmes il·legibles— veiem que els canvis en aquest càrrec van sovintejar. A l'octubre de 1936, s'informava que es nomenava delegat a la Comarcal de la UGT Salvador Amat Vilanova. Al juny del mateix any, s'indicava que els drets de S[alvador] Calmet, L[uís] Albaigés [Genius] i R[afel] Castells [Ollé], dependents de la casa col·lectivitzada de Daniel Segú, no eren prou respectats, i que per aquest motiu el sindicat facultava al delegat Rafel Plana per exposar la relació dels fets als Comitè del Control Obrer.

De l'agost del 1937 al maig del 1938 com a mínim, sabem que Rafel Plana Coll era el secretari i que al setembre del 1937 Alfons Pàmies Diaz n'era el president. Com a delegacions de militants per assistir a plens hi ha els dos indicats en més d'una ocasió. Ells mateixos signaren diversos avals de militants, tots fets de forma positiva per l'interessat²⁰.

El sindicat, sense que en coneguem les causes, deixà de pagar, a partir del setembre del 1937, la quota promil·licies pels soldats del front. Al gener del 1938, demanaren sobre la necessitat de crear una cooperativa de consum, qüestió que feia un any que ja ho havien insinuat.

De conflictes no n'hi faltaren. Hi ha constància d'un que es generà perquè l'afiliada Mercè Cloles [Rabassó], de l'empresa col·lectivitzada Moderna E/C, va ser despatxada, sense la prova demostrativa que aquesta expulsió hagués sigut acordada en assemblea de treballadors de l'empresa i per un motiu justificat, conforme establia la llei de Col·lectivitzacions. Rafel Plana, com a secretari del sindicat, va demanar explicacions justificatives al Consell d'Empresa, sense que se'n sàpiga el desenllaç final²¹.

RAM DE LA PELL

Una de les primeres informacions d'aquest sindicat és la delegació a Anselm Isern [Isern], a l'octubre del 1936, per assistir al Comitè Comarcal. Per aquest document sabem que Rafael Carbonell Cucurull n'era el president i Francesc Ollé Cerdà, el secretari. Al setembre de 1937, en una autorització per l'estil constatem que el secretari era el mateix, però que el president era Pere Segú Prim, els quals expediren delegacions al mateix Segú, a Francesc Ollé Cerdà i a Pasqual Moreno Martíñez, per ocupar la representació en diverses reunions.

La guerra, mentrestant, continuava. Els setmanaris vallencs, com era normal en tota la premsa de guerra, eren reacis a posar els noms dels que anaven caient al front. De tant en tant sortia una notícia breu, però sense massa rellevància, amb els consabuts mots de què “els vius venjarien el mort i que la lluita acabaria amb l'aixafament del feixisme”. Dintre dels sindicats vallencs, el primer afiliat d'un sindicat que anunciaren que havia mort va ser Josep Figuerola Costas, dirigent del ram de la pell. I no va sortir anunciat un sol cop sinó per partida doble, el segon com a recordança, un any després. A la gasetilla s'informava de la personalitat de l'al·ludit —“magnànima generositat”, “dotat d'una bonhomia i formalitat de caràcter remarcable”, “gran organitzador i infatigable mili-

tant"...—, i de l'activitat de guerra —“a la retirada de Zuara ajudà als ressagats a salvar-se”, “no va permetre que un d'ells, ferit, l'amic Peris, restés abandonat al camp facciós, se'l carregà al coll i el salvà d'una mort certa”.

La guerra era present arreu. Un dels aspectes era els que desapareixien pel motiu que fos. Del ram de la Pell, tenim constància del que succeí amb Josep Aubareda Serra, treballador de la fàbrica de Curtits de Vda. de Francesc Vives Jaumejoan, el qual demanà autorització al Control Obrer per traslladar-se a Barcelona per tres dies, a l'abril del 1938, amb l'excusa que tenia un familiar malalt, i ja no aparegué a la feina. Josep Gatell [Pedret], en representació del Control Obrer UGT va comunicar-ho al president del ram de la Pell, “a fi de fugir de tota responsabilitat que podria recaure segons el decret del Govern de la República referent a emboscats”. El secretari d'Organització de la UGT, rebuda la carta, féu avinent a la CNT que el sindicat l'havia expulsat i que si tornava no se li estengués carnet, tota vegada que “havia deixat de complir el seu deure d'un vertader antifeixista”.

A l'abril del 1938, va ser pròdig en esdeveniments. El sindicat va fer una demanda de revisió a la Delegació de Treball, a Tarragona, explicant que l'afiliada Josepa Alios Badia, treballadora de la fàbrica de curtits La Moderna, empresa col·lectivitzada, havia sigut sancionada amb una setmana sense treball, i que mentre durés la guerra hauria de treballar dues hores més, diàries, sense cobrar-les. L'acusació que se li imputava era de ser una espia i d'haver donat informació a l'ex-patró. El president i el secretari del ram de la Pell al·legaren a favor de la treballadora assenyalant que, tot i que sabien que aquesta sanció s'havia posat per escrit a les vidrieres del despatx, calia eximir l'afiliada, ja que no sabia llegir. Assumptes d'aquest tipus passaven pel Comitè de Control de la fàbrica, on hi havia els sindicats representats. Per complicar-ho més, els dirigents del sindicat afirmaven que Joan Ribas, membre del Comitè de Control de la UGT a l'empresa, desconeixia l'acord. La solució plantejà que dos membres de la directiva del sindicat, Pasqual Moreno i Marc Esteve [Saperas], anessin a la fàbrica. Presentats allí no van voler voler ser atesos, per la qual cosa demanaren, mentre parlaven, que es prenguéssin en acta tot el que es deia, aspecte que el delegat de la Generalitat en aquesta indústria no va acceptar, fins que s'hagués resolt el tema, i que llavors —segons la versió ugetista—, “faria constar a l'acta el que cregués oportú”. La reclamació a Tarragona, òbviament, no es féu esperar, indicant que “era una injustícia contra la treballadora”, i “que només es perseguia eliminar del treball als afiliats de la UGT”.

L'afiliació precisa del sindicat, la sabem al 16 d'abril de 1938: 210 afiliats repartits entre 175 homes i 35 dones. En aquesta mateixa data disset militants estaven al front²². Dues altres relacions d'afiliació donen xifres d'afiliats diferents: una, sense data, n'indica 67, tot homes, per força incompleta.

En l'altra relació la xifra d'afiliats és de 115, 75 homes i 40 dones²³.

Respecte als afiliats que demanaren aval sindical, només en sabem de dos: Francesc Ollé Cerdà i Miquel Royo Subirats, els dos amb bona reputació antifeixista, segons la documentació.

RAM DE LA FUSTA

El sindicat es va organitzar, com tots, prèvia aprovació dels estatuts, els quals no porten data. Inicialment fixà la cotització d'1 pesseta al mes, sense quota d'entrada.

A través de la documentació coneixem alguns nomenaments per assistir a reunions en qualitat de delegat. Una va ser per a Francesc Figueras Esplugues, com a delegat a la Federació Local, el 7 d'octubre del 1936 i, una altra, per a David Fàbregas [Güell], a l'agost de 1937, quan es convocà una reunió per reorganitzar la comarcal. Alhora, també coneixem que el president, al juny del 1937, era Josep Nolla [Batista], i que encara exercia al setembre de l'any següent, així com que Joan Traver [Molina] era secretari al juny del 1937 i que Josep Borràs Fabregat havia sigut vicepresident abans de marxar voluntari al front.

Els avals que lliurà el Sindicat presenten anotacions favorables als interessats. A Joan Farré Reig, li posaren que era persona de provat historial antifeixista, que era voluntari a l'exèrcit popular regular i que abans de marxar al front exercia les funcions de conseller municipal en representació de la UGT; a Antoni Robusté Solé, poca cosa, ja que quan el demanà només tenia 16 anys; a Josep Nolla Batista; a Anton Alumà Cortiella, que el demanà per ingressar al Parc Automòbil, tenia 17 anys i que treballava a la casa Josep Sanjuan; a Salvador López Casas, voluntari a la guerra; a Francesc Blasi Rius i a Josep Borràs Fabregat, també voluntaris.

El sindicat de la Fusta expulsà tres membres al gener del 1938, com s'ha indicat. Però el punt més important és saber qui formava el Sindicat. El 22 de juny del 1937 hi havia 51 afiliats, classificats entre oficials (41) i aprenents (10)²⁴. El Sindicat, durant la guerra, tingué operaris a la cooperativa d'asserradors, al parc automòbil, a la cooperativa de fusters, a la cooperativa de boters i al carrer de Sant Pere, al taller de la Vda. Figuerola.

SINDICAT DE BARBERS I PERRUQUERS

La seva legalització, mitjançant estatuts degudament complimentats, va esdevenir efectiva a partir del 22 d'agost de 1936. El ram de la perruqueria i la barberia, en aquesta constitució indicà que hi eren inclosos 33 afiliats, que no pagarien cap quota d'entrada i que tindria el domicili a l'edifici de la Casa del Poble, al carrer del Matadero. Signà la legalització Francesc Domènech.

La representació dels barbers al Comitè Local, la va ocupar Eduard Torrens [Civit], en data indeterminada, i Josep M. Ferré Robusté, durant el mes de juny del 1937. Ferré, alhora, també havia representat el ram a la Comarcal durant part del 1936. Quant a altres càrrecs, sabem que Alfons Plana Porta era secretari del sindicat al juny del 1937.

La secció de Barbers va rebre la petició d'informes dels afiliats de les lleves del 31, 32 i 33. Es contestà que n'hi havia un de cada any: del 31, Lluís Roig Roca; del 32, Josep M. Ferré Robusté, el qual era delegat al Comitè Local i a més era el secretari d'Agitació i Propaganda, i del 33, Francesc Vives Guvernau²⁵.

SINDICAT DEL FABRIL, TÈXTIL I ANNEXOS

El Sindicat del Fabril i Tèxtil vallenc va començar amb polèmica. El 29 de setembre del 1936 el sindicat va realitzar una assemblea al Teatre Principal per determinar on havia d'ingressar: a la CNT o a la UGT. La votació va ser favorable a la UGT per 341 vots a favor i 155 en contra. Conseqüentment, en funció dels acords que existien, tothom va

haver d'entrar a la UGT, per ser el més votat. Sembla que era la segona vegada que els treballadors i les treballadores del ram Tèxtil i Fabril ratificaven la seva confiança a la UGT. Aquest circumstància no va ser ben vista per la CNT, la qual, a través de les pàgines d'*Acció Sindical*, va donar el seu punt de vista crític en una suposada carta d'un militant del front, però que realment reflectia l'opinió del sindicat. La notícia deia:

Hemos recibido una carta de los militantes del Fabril que luchan en el frente de Aragón. En ella se lamentan y protestan del acuerdo último de este Sindicato. Recuerdan como su Sindicato fué antes de la CNT y de la Oposición y no admiten sin protesta el ingreso a la UGT puesto que no hay ninguna razón ni motivo para que así se haga y mayormente en estos momentos que los militantes y organismos de la CNT están conquistando un primer lugar en la lucha antifascismo y en la ordenación económica de Cataluña por su heroísmo y capacidad. Estos camaradas nuestros del Fabril creen un agravio a su espíritu de sacrificio y a su militancia que se haya tomado tal acuerdo aprovechando su estancia en el frente ofrendando su vida joven a la causa de la libertad. Ofrecen luchar por la CNT y para que el Fabril vuelva de su acuerdo.

Es tenen poques notícies documentades del Fabril i Tèxtil durant el primer semestre del 1937. Només que la Federació Catalana concedí a Valls de poder tindre la comarcal a la ciutat. Feta la corresponent assemblea i la pertinent votació resultà escollit per a president Antoni Munt [Domingo], afiliat que sembla ja havia fet bona tasca al ram local. A partir d'aquest moment sortiren algunes referències generals de la Federació Catalana del Fabril i Tèxtil al setmanari vallenc.

Una de les notícies que coneixem són els jornals d'una fàbrica intervinguda pels treballadors del sindicat. En concret la fàbrica de teixits, de llana i cotó de Joan Montserrat. Hi treballaven deu persones i a la setmana vençuda del 13 de febrer de 1937, si ens atenem a la declaració signada del propi Joan Montserrat i de l'obrer delegat, Josep Batalla, cobraven el següent, per ordre decreixent: la direcció, duta per Joan Montserrat cobrava 75 ptes., Salvador Montserrat [Bohigas] per la preparació i el despatx, 50 ptes., els teixidors Isidre Recasens, Joan Martorell, Joan Aulesa, Joan Güell i Josep Batalla, 25 ptes. cadascú, excepte aquest darrer que s'emborsava 44,5 ptes.; i finalment les bitlteres Fineta Casellas, Carme Aulesa i Josepa Llobet que en cobraven 8 ptes. cadascuna.

El segon semestre del 1937 va ser, informativament parlant, més actiu. Un dels punts que remarcà el ram vallenc va ser l'acord dels dos sindicats de Barcelona, de la UGT i la CNT, els quals havien decidit que aquell any no es farien vacances, i que aquell que les cobrés hauria de retornar els diners a la caixa de l'empresa afectada. Aquesta normativa havia sortit per decret al DOGC signat pel Conseller de Treball i Obres Públiques, Rafael Vidiella, i ampliava que "les cases no col·lectivitzades ingressarien l'import del salari corresponent als dies de vacances de llurs treballadors a la Caixa de Dipòsits i Consignacions a disposició del Conseller de Treball i Obres Públiques per atendre a les víctimes produïdes per la guerra com també per contribuir a les obres que es realitzen per prevenir-les".

Tot i així, el plat fort era a taula. L'1 de maig de 1937 es fixà la lliure sindicació i es constituí a Valls el Comitè d'Enllaç UGT-CNT. La CNT ràpidament organitzà el seu propi sindicat del Fabril i el Tèxtil i les picabaralles van començar. El 19 de juliol de 1937, amb la llibertat de sindicació, el president i el secretari del Sindicat de la Indústria Fabril, Tèxtil i annexos de la CNT val·lenca, Pere Figuerola [Espanòl] i Francesc Bofarull, respectivament, van trametre una carta dura al sindicat de la UGT, en resposta a la recepció d'una altra. Els signataris retreien, sense embuts, les maniobres d'alguns ugetistes, i deien respecte a la seva constitució, del tot legal, que:

Nosaltres, tots afiliats en els sindicats obrers antes (compreneu bé, antes) del 19 de juliol del 1936, i per tant antifeixistes per convicció i no per conveniències personals o de politiquetes, ens creiem autoritzats per protestar de que uns homes afiliats del 19 cap ací intentin interposar-se a un Sindicat, que si ha tingut errors en la interpretació d'uns acords, pot justificar en la conducta de sempre la seva noblesa de procediments, cosa que potser no és així als qui s'han atrevit i que es creuen amb autoritat de negar la legal constitució del Sindicat Fabril de la CNT.

Així és que aquest procedir tan mesquí vostre no respon a la propaganda d'*Unitat* tant usada pels vostres dirigents i que per la mateixa no és pas el millor camí a seguir per aquesta Unitat tant sentida pels militants sincers d'ambdues centrals sindicals.

Creiem que queda ben sentada la nostra posició davant la negació a reconèixer el nostre Sindicat per part d'aquests homes que amb la careta d'antifeixista sabotegen tota una obra, orgull de tots els obrers.

La missiva segueix amb més retrets, ara, particularitzats, sobre els pagaments efectuats per algunes afiliades, i això els féu escriure que:

(...) el nostre company Figuerola en el Comitè d'Enllaç, en una de les reunions va exposar que aquest Sindicat estava disposat a pagar el mes primer del seu ingrés als sindicats de la CNT, corresponent a cada carnet per haver retingut un temps massa llarg els mateixos, incorrent en una falta que tots reconeixem. Així és que si quan la nostra primera missiva demanant-vos la constitució d'un Comitè d'Enllaç del Fabril haguéssiu contestat, la cosa no hauria arribat així, però vosaltres, sabreu les vostres coses quan no acceptàreu el nostre oferiment. Doncs bé, repassada la llista del que no han pagat durant l'any, esteu en un error i procurarem aclarir-lo.

Rosalía Güell, Esperança Fàbregas i Rosa Batalla Ballart si no han pagat és perquè les dues primeres fa més d'un any que no treballen, i la tercera, fa unes sis setmanes que treballa. Maria Boronat Mateu també pel mateix, per falta de salut, ja que ha estat tot aquest temps malalta, cosa que vosaltres

no ignoràveu per la senzilla raó de que no els hi entregàveu els sellos de cotització a les delegades, ni tampoc estaven allistades a la subscripció Pro-milícies, i el company Joan Plana, tampoc no ignoràveu que era baixa temporalment en el treball per estar enrolat a les milícies. Esperem que davant d'aquestes justificacions ens contestareu per obrar en conseqüència.

El 1938, no va ser tibant quant a esdeveniments que sortissin a la llum pública. En la solidaritat amb el front, emanat del III Congrés de la UGT en l'àmbit de Catalunya, un articulista demanà que els sindicats locals miressin la manera d'ajudar encara més el front, en forma d'apadrinament. La setmana següent el Sindicat Fabril, Tèxtil i annexos vallenc va ser el primer a oferir-se, qüestionà que l'articulista destacà. Per aquest apadrinament es comprometien a donar ajuts materials en tramesa de roba, calçat, articles alimentaris o altres coses complementàries de la intendència militar. Alhora, es potenciava que hi hagués relacions epistolars amb els familiars dels soldats que eren d'aquell batalló, o fins i tot vetllar en cas d'algun ferit perquè rebés totes les atencions.

L'aspecte dels avals que conservem es feren tots el 1938. Ezequiel Cendrós Vilanova, Jacint Mestres Plana, Anton Peris Cañellas, Josep Domènech [Romeu] i Úrsula Solé Roig no van tindre problemes. L'afer enutjós va ser amb Salvador Casañas Badia. El dia 30 de desembre de 1937, l'agent de la comissaria de policia de Tarragona demanava informes sobre la conducta politicosocial i antecedents de l'al·ludit. La UGT, mitjançant el secretari general, informava que "este individuo es afiliado a la UGT pero no en ningún sindicato de la localidad, por lo tanto desconocemos su actuación sindical. Políticamente, en tiempos pasados era un elemento dirigente y muy significado del 'requeté' y de actuación, por lo tanto es individuo de ninguna confianza". La metxa era encesa, ja que aquest ciutadà, posteriorment seria jutjat per desafecte. Passat un temps, l'agent judicial del jutjat d'instància i instrucció de Valls, Pere Robert, envià una cèdula de citació al secretari general de la UGT o a un delegat seu per comparèixer a les diligències.

Antoni Munt pertanyia a la directiva per la signatura que estampava a les credencials de delegats del sindicat. Agustí Ventura ho va ser per les dues convocatòries del qual tenim constància. Respecte a l'afiliació disposem d'una relació de 43 militants, tot i que ja podem afirmar que no hi són pas tots, ja que, de dona, no n'hi apareix cap, i sabem pels antecedents anteriors que n'hi havia moltes d'afiliades²⁶.

RAM D'ALIMENTACIÓ

El sindicat d'Alimentació i similars, tal com deia el nom en el moment de constitució, en data indeterminada, constava de 48 afiliats, no fixava cap quota d'entrada per a despeses d'inscripció, carnet i reglaments i assenyalava que el seu domicili, igual com el dels altres rams, era al carrer del Matadero, número 2, la Casa del Poble. Signaven la constitució set afiliats que suposadament formarien la Junta Directiva. Eren: Josep Abat, Josep M. Altès, Josep Cavallé Magriñà, Joan Obradó [Tous], Carles Pla Abelló, Josep Roca Miquel i Ramon Viñas.

Carles Pla devia ser el president del sindicat durant tota la guerra, ja que tenim constància que ho era al setembre del 1936 i al juliol de 1938. El devien acompanyar en la tasca de dur la secretaria del ram els afiliats Joan Obradó, el 1936, Jaume Massip

Olivella el 1937 i Pere Domingo Batalla el 1938, sense poder determinar quan acaba un i començà l'altre. Respecte a la representació del sindicat sabem que pel Comitè Comarcal, es va nomenar Josep Cavallé, el 7 d'octubre del 1936.

La vida d'aquest sindicat en temps de guerra passà dos conflictes referits a temes d'alimentació que ultrapassaren el seu àmbit i es projectaren cap a la premsa de forma virulenta, i a un altre, de tipus intern, bàsicament sindical. El primer va passar durant el mes de març de 1937, al forn de la Cooperativa Obrera de Pastisseria, situat al raval del Castell i devia ser important, quan el mateix sindicat va demanar disculpes públicament —llavors que anaven tan escasses— a la població val·lenca. Els fets van ser la falta de bon pa, afegit a una negligent distribució. Passat el rebombori, la UGT cridà els flequers afectes al sindicat i els féu exposar els motius reals del perquè no se servia degudament el públic, endevinant-se que part de la culpa era dels qui proporcionaven la farina. L'incident se saldà amb la comprensió i “per donar fe de la sincera rectificació dels pastissers, aquests últims dies han servit al públic un pa immillorable i tenim la certesa que de no mancar primera matèria l'elaboració no serà deficient i la distribució estudiada amb cura”.

El segon incident foren unes cartes obertes, creuades, al setmanari *Treball*, referents al tema de la llet. Francesc Ollé Cerdà encetà el tema en preguntar, públicament, al president del ram, al desembre del 1937, sobre certes anomalies que havia sentit dir, per esbrinar la veritat, tot i que sospitem que s'escriuissin per posar a ratlla els vaquers del sindicat i, sobretot, la persona que ocupava la regidoria municipal, curiosament a les mans de l'altra central sindical. En definitiva, volia saber si la llet es batejava o no. Ell prou que assegurava de la baixa qualitat, però es curava en salut sobre si el resultat de les indagacions que demanava el president del ram resultaven negatives. En cas de ser positives sol·licitava que s'apliqués la llei. La resposta del president no podia ser cap altra que no s'hi feia res d'anormal —dir que s'igualia hagués sigut reprovable, tot i que la necessitat empenyia— i, a més, deixava anar allò que havia fet el governador de València que engarjolà 98 lleters, vint dies, per si convenia prendre mesures. Tot amb tot, deia “que, ara, qui té la paraula o més ben dit a qui toca posar l'assumpte en clar és la conselleria corresponent” [de Proveïments de l'Ajuntament val·lenç], aspecte que ratificava l'iniciador de la controvèrsia, el qual acabava punxant que la llet era beneïda. El conflicte, però, en comptes d'anar a més, s'acabà aquí.

Els treballadors del ram de l'Alimentació no van poder sostreure's a la disputa sindical després de l'acord de l'1 de maig del 1937 val·lenç respecte a l'afiliació voluntària al sindicat que respongués a les seves necessitats, en comptes d'anar tots en grup. A resultes d'això, sabem que els flequers marxaren tots en massa a la CNT, però que ho feren deixant regust de boca als de la UGT, ja que l'acord no passà per la Federació Local i, a més, es féu per unanimitat. Conseqüentment, se'ls retreia força coses: una que convocaren reunió sense dir-ho al sindicat, una altra que l'acord no fou unànim, i una tercera que alguns de la CNT “van demanar la signatura mitjançant coaccions i amenaces”.

La història dels fets no s'acabà aquí. Es convocà una reunió del ram que no arribà a dur-se a terme en un primer intent, i sí en un segon després de fer-ne un pregó. Sembla, però, que els flequers no hi pogueren assistir perquè “pels cantons del Sindicat acudiren figures matonesques capaces d'espantar... i fer desistir d'acudir a tots els companys flequers”. Amb aquests antecedents i amb l'acord de la reunió esmentada, la UGT manifestà que es retirava de l'enrenou perquè “volar-ho fer complir ens reportaven encara

més amenaces, i aquestes serioses puix que foren per escrit". De tot aquest batibull, se'n desprèn que la sindicació voluntària era encara en entredit, i que els recels d'un sindicat a l'altre eren d'envergadura. Per comprovar-ho només cal observar que en aquesta disputa el sindicat de la UGT acusava del poc respecte que se'ls tenia, ja que "el vehicle que utilitzen per al repartiment del pa porta encara el rètol de CNT-AIT com si no existís la UGT".

El 29 de maig del 1937, el secretari Jaume Massip Olivella signà la relació d'afiliats del ram d'Alimentació i per això podem saber amb exactitud que en aquell moment eren 44, nou dels quals estaven al front²⁷. Alhora, respecte als avals sindicals demanats al ram, sabem que un es va demanar el 1937 i la resta el 1938²⁸.

En la breu història del ram cal consignar la demanda que es féu, des de la secretaria d'organització del Comitè Comarcal al Comissari de la Base 7, respecte a Jaume Massip Olivella, el qual, com a soldat de la II Companyia d'Ametralladores, se li havia perdut la pista.

RAM DEL VESTIT

A l'octubre del 1936, el president era Josep Plana Jofré i el secretari Joan Fabregat Bonastre, segons es desprèn de la delegació que feren al mateix Plana per representar-los, al Comitè Comarcal. El mes anterior el mateix Plana havia sigut nomenat per ocupar la representació al Comitè Local, en substitució d'Ibo Lasala. D'aquesta manera, representava el sindicat tant al Comitè Local com al Comarcal.

Al desembre del 1937, el secretariat de la Federació Regional del Vestit i Ageçament, amb seu a Barcelona, envià dues cartes del mateix estil, una al Sindicat del Ram del Vestit i l'altra a la Federació Comarcal de l'Alt Camp. Els motius d'ambdues era informar del mateix tema: que vindrien dos dirigents per tal de tractar, amb l'assemblea valenca del ram, dels problemes que hi havia. Un d'aquests que surten a la carta era que "el Sindicat es veu desemparat per part nostra [Federació Regional del Vestit i Ageçament], fins al punt que pensaven demanar els segells de cotització a aquella Federació [Federació Catalana del Tèxtil] i no a la nostra. Aquesta carta era continuació d'una altra que havia tramés la Federació Regional, en la que informava que venien a Valls els dirigents Ojalve i Sugrañes per explicar les resolucions del II Congrés de la UGT, reunió que no havien pogut celebrar per qüestions tècniques. La carta donava més detalls. Segons els barcelonins "el vostre Sindicat compta 300 afiliats, però no heu adquirit el material de cotització que la nostra Federació deu obligatòriament subministrar-vos".

Realitzada aquesta reunió, i segurament per aquest motiu, la premsa valenca informà de l'assemblea que s'havia de fer el 2 de gener del 1938. En aquesta reunió es canvià la direcció del sindicat, i "van ser escollides unes companyes, que amb els ànims que tenen de treballar posaran al Sindicat del Vestit al lloc que li correspon", signe inequívoc que l'anterior direcció havia resultat fallada. Que aquesta direcció s'ho devia prendre més seriosament ho demostra que, al gener i al febrer, van ser comissionats a Barcelona Josep Plana Jofré per dues vegades i Mercè Castelló un cop "per gestionar la confecció de treball de guerra" i "per tramitar unes adquisicions de roba per confeccionar, per als treballadors d'aquest Sindicat". El ram, en aquesta represa, va ser cridat al maig del 1938 a l'Ajuntament per posar taxa als preus.

Finalment, cal indicar que sabem el nom d'alguns afiliats a causa de la demanda que feren d'un aval sindical pels menesters que els convenien²⁹.

ARTS GRÀFIQUES

El Sindicat d' Arts Gràfiques de Valls inicià la seva singladura amb 24 afiliats i sense cap quota d'entrada, si ens atenem a allò que diuen els seus estatuts. L'associació va posar com a seu social l'edifici de la Casa del Poble, carrer del Matadero, 2. Signaren la legalització cinc afiliats que presumiblement serien els primers que configuraren la Junta Directiva. Eren Joaquim Fonoll Ferran, Ramon Giró Serra, Eladi Plana Caballé, Josep Martorell Ollé i Manuel Rosich Barberà. Els dos darrers sabem que van ser secretari i president, respectivament, en l'inici de la República en guerra. Alhora també tenim constància que el president era el delegat al ple local i comarcal, i que en ambdós càrrecs va ser substituït per Ramon Giró i per Eladi Plana, respectivament.

La llista d'afiliats, en un moment indeterminat, era de 13 homes —dos dels quals eren al front—, 6 dones i 6 aprenents, tots nois³⁰. Respecte a la petició d'aval sindical només n'hi ha un de registrat: el de Josep Martorell Ollé.

LLUM I FORÇA

D'aquest sindicat només sabem que estava format, però no en tenim ni la relació d'afiliats ni cap altre rastre del qual poguem donar notícia. Sabem que en la constitució del Comitè Local hi figuraven Octavi Nadal Fortuny i Miquel Oliva [Colmena]. Més endavant hi surt com a afiliat Joan Agustench [Cucurull].

A aquesta actuació dels deu sindicats valencs afectes a la UGT des del començament de la guerra, s'hi han d'afegir aquells altres que s'incorporaren a les seves rengles, bé per motius de la lliure sindicació, bé perquè eren seccions d'àmbit provincial que, en un moment determinat, es fraccionaren per passar a ser locals o comarcals. De tot això, en resulta que el mateix sindicat de la UGT valença, al desembre del 1937, va fer pública la llista dels que hi eren integrats. Els deu indicats anteriorment hi eren tots menys el de Llum i Força i n'hi incorporava deu de nous: Treballadors del Municipi, Siderometal·lúrgic, Oficis Diversos, Espectacles Públics, Treballadors de la Terra, Gas i Electricitat, Treballadors Sanitaris, Esparters, Pintors i Treballadors de l'Ensenyança (FETE-UGT). Alhora, per notícies dels propis sindicats, sabem que se n'hi afegiren dos més, encara que amb una actuació desigual —Sindicat de Transports i Federació Nacional d'Estudiants de Catalunya (FNEC). En total, com ja s'ha dit, 21.

TREBALLADORS DEL MUNICIPI

Aquesta secció sindical era integrada a la CNT, pel novembre del 1936, quan es van constituir els sindicats. Tot i així, en la configuració dels sindicats nasqué amb problemes, ja que, quan es constituí, sorgiren divergències amb quatre treballadors que no acceptaren de bon grat de pertànyer a la CNT, tal com era obligatori d'anar tots en bloc, els d'un mateix ram, a una central sindical. La CNT, des d'*Acció Sindical* posà el dit a la nafra, indicant que les raons que es donaven de part de la UGT “sembla que algú, per dogmatisme, no vol posseir el carnet confederal”, i es preguntava tot seguit “¿és que es creu que als obrers municipals se'ls ha de fer un tracte de favor? ¿és que per a donar satisfacció a la supèrbia d'algú s'ha de trencar la unitat sindical de Valls, com ens comprometrem a respectar els obrers de la CNT i la UGT?”. La UGT, en aquest assumpte, va aplicar el mutisme per resposta, per la qual cosa no en podem saber el resultat final.

A partir de l'1 de maig del 1937, la UGT va crear aquest Sindicat. La llei i el pacte amb la CNT li ho permetia. L'actuació més rellevant que coneixem del segon semestre del 1937 i del 1938 va ser demanar, en dues tongades diferenciades, augment de sou. La primera petà al juliol del 1937, i cosa curiosa, prou que es posaren d'acord ambdues centrals sindicals. David Sanromà [Pàmies], Joan Ollé Vilalta, en representació del Sindicat de Funcionaris Municipals de la CNT, i Pere Español Plana i Joan Solé Rafecas, del Sindicat de Treballadors del Municipi de la UGT, sol·licitaren l'augment, de 75 ptes. mensuals, per a tots els treballadors del municipi, exceptuant els matancers, que l'augment seria diferenciat. L'alcalde Josep Piñas Serra el dia que ho presentà a debat deixà el tema sobre la taula, esperant que, a la sessió, hi assistís tothom. A la Comissió de Govern de l'11 d'agost novament s'ajornà la solució, però per l'acord que s'hi va escriure sabem que ho va ser motivat per la poca flexibilitat que mostrava la petició "com sigui que la redacció de l'esmentat comunicat és de tons sumament radicals puix que s'afirmà que no s'acceptarà, per part d'aquests Sindicats cap minva en la petició que conté la demanda inicial s'acorda deixar en suspens la seva resolució". Aquest ajornament es va resoldre en primera instància la setmana següent, el 18 d'agost, quan la Comissió de Govern, després de rebre una altra instància carta, dictaminà que "acorda desestimar aquella en tots els seus extrems, posat que el contingut de l'esmentat comunicat, l'impossibilita d'adoptar cap acord que no sigui l'acceptació íntegra de la demanada llur, àdhuc, tenint present les modificacions assenyalades posteriorment". La contrarèplica no es féu esperar i els dos sindicats presentaren una nova instància per sol·licitar la revisió, la qual fou transferida de la Comissió de Govern a les comissions de Governació i Finances a fi que dictaminessin, cosa que feren en sentit positiu. Llavors, la Comissió de Govern ho ratificà "considerant la desmesurada elevació del cost de la vida operat al nostre país aquests darrers temps, acorda concedir als empleats municipals, en concepte de plus de guerra, fins el vinent pressupost, dins el qual podran refundre's amb la nòmina establerta³¹".

Potser perquè la petició, després de força entrebancs, havia arribat a plec de bé, o per allò de rentar-se la cara per l'augment, el cert és que els funcionaris municipals de la UGT van recaptar 100 ptes. per a roba, per abrigar els soldats, començant la cotització Pro-robes al front que després, al mes següent, engegaren la resta de rams.

La segona notícia sobre l'actuació del sindicat es refereix també a l'augment de sou, al febrer del 1938. Ara, els signants, també dels dos sindicats, eren J. Dalmau i Aleix Sanjoan [Sugrañes] per la CNT i Nicolau Aymerich Pàmies i Francesc Casellas Serra per la UGT. La petició fou resolta amb la concessió d'un plus de vida a cada funcionari, de 100 ptes. mensuals, amb càrrec al pressupost municipal.

El sindicat va tindre els llibres a punt a partir del febrer de 1938 si atenem la missiva que el secretari general de la UGT, Josep M. Figuerola [Mestres], va trametre al president. Tot amb tot, aquest sindicat de la UGT sembla que no anà massa sobrat de salut sindical, ja que el secretari general del partit, amb data 19 d'agost de 1938 va trametre una carta a cada afiliat, prou significativa que allò no rullava com s'esperava. La carta deia així:

Camarada

Company, salut:

Aquest Secretariat fent ús de les facultats que el Reglament li confereix, i tenint en compte que no es pot permetre de que cap Sindicat actuï en forma

tan deficient com es troba el que pertanyeu, és el motiu de que us convoqui a la reunió extraordinària que tindrà lloc al nostre estatge social, el proper dia 22 a les 8 de la tarda, per tal de tractar el següent ordre del dia:

- Inspecció de llibres.
- Reestructurar el Sindicat.
- Posar les cotitzacions al dia.
- Afers generals i precis i preguntes.

Donat el motiu de la reunió, és indispensable la vostra assistència, puix del contrari l'assemblea prendrà les mesures que cregui pertinents.

Valls a 19 d'agost del 1938

Vostra i de la causa proletària.

El Secretari General.

[Hi ha un segell de la UGT. Comitè Comarcal. Valls]

El sindicat de Treballadors del Municipi va facultar, el 23 d'abril del 1938, Francesc Saperas Amat per representar-los a la reunió de delegats dels sindicats locals. Alhora, sabem també que l'afiliat Ferran Casas Mercadé va demanar el pertinent aval sindical. Finalment, cal indicar que en un document sense data apareixen relacionats els afiliats del sindicat, en nombre de tretze³².

SINDICAT SIDEROMETAL·LÚRGIC

D'aquest sindicat, se'n tenen notícies molt fragmentades. Sabem que Pau Güell Folch n'era el president el 1938 i que Josep Sanjoan Güell n'era el secretari. El primer, a més, s'acordà enviar-lo com a delegat al Comitè Local.

El sindicat estava hostatjat al carrer de Bonaventura Durruti, 5, de Valls —l'actual carrer de la Cort—, al març del 1938, i d'aquesta mateixa data sabem que el nombre d'afiliats era de 20, així com la relació de militants que estaven al front i la destinació que tenien. Aquests darrers eren Miquel Badia Dalmau, Jaume Ferrer Montserrat, Ricard Masgoret Torrents, Joan Plana Ballart, Eusebi Sabaté Martí i Josep Tomàs Calaf. Se sabia també que el militant A. Moncunill estava afiliat a la casa on treballava i que Josep Sanjoan Güell era l'afiliat disposat a col·laborar al secretariat comarcal.

El sindicat no es va sostreure de la polèmica suscitada per la llibertat d'afiliació a partir del maig del 1937. Ramon Juncosa Pascual, del Sindicat Metal·lúrgic de la CNT, va escriure des del front, al juny, un article titulat "Camí equivocat" on s'esplaiava sobre el que el succeïa amb aquest assumpte a Valls. Les tintes, les carregava contra els operaris de la casa Geroni Brunel respecte a "les baixes maniobres d'un sector determinat, per tal de dividir el nostre Sindicat", indicant que el mòbil bàsic era anar contra la CNT. La crítica es concretava contra l'obrerisme ugetista de conveniència, ja que deia que "la veritat és que aquests obrers no estan acostumats a anar de bracet amb els vertaders obrers. No estan acostumats a emprar la raó com a única arma de combat, per defensar llurs reivindicacions. I això fa que es trobin malament al costat dels companys de la CNT que per damunt de les amistats i millores particulars hi avantposen els sistemes de classe".

Juncosa feia mans i mànigues per no citar ningú, per no enverinar una situació que, de per si mateixa, ja era prou compromesa, però no s'està d'atestar-los un qualificatiu que

segurament era el que més coïa els socialistes de la UGT en dir-los que “llur actitud demostra, que prefereixen anar de bracet amb els seus burgesos o explotadors, els quals l’única cosa que els donaran seran prometes i bones paraules, que no pas lluitar al costat dels que no prometen tant, però que compleixen més la seva paraula”. Tot amb tot, el trencament era un fet.

Una de les notícies més rellevants que propicià el sindicat va ser enaltir el record de l’afiliat Francesc Grivé Grivé, mort al novembre del 1937 en els combats a l’Alt Aragó. A la primera pàgina de *Treball*, s’hi indicaren les virtuts de l’afiliat, caracteritzades pel seu bon caràcter, el qual havia passat en les hores lliures de pau per l’Escola del Treball. Voluntari al Batalló Treball se li comenta una gesta heroica en l’atac a uns parapets, on davant del foc intens de l’enemic, Grivé, sol, llançà una gran quantitat de bombes que feren emmudir el niu de metralladores, i fou, com és lògic, felicitat per tots.

Finalment, cal indicar que el secretari general comarcal de la UGT de l’Alt Camp lliurà l’aval sindical als quatre militants que ho demanaren³³.

OFICIS DIVERSOS

D’aquest sindicat, en tenim pocs referents. El president, al mes d’agost de 1938, era Joan Massoni, sense que sabem qui formava la Junta i les seves presumibles variacions.

Entre la documentació consultada tenim una referència general que obre llum al tema dels avals sindicals, que implica que aquests que hem anat indicant siguin tant per a militants locals com per a comarcals, i fins i tot per a refugiats. Ho deduïm de la carta d’Alfons Mateu, de Vila-rodon, tramesa a Josep M. Figuerola Mestres—l’afectat signava Figarola—, secretari general comarcal de l’Alt Camp demanant un aval per una persona de la població, aspecte que fou complagut, i pel que demanà M. Momblanc per al seu compatriota Antonio Cerdan³⁴. D’altra banda, significar que els avals lliurats als militants, tots es van signar favorables als interessats³⁵.

SINDICAT D’ESPECTACLES PÚBLICS

L’única referència documental és de l’any 1937 quan Pere Español Plana, com a president, i Gabriel Giró Lòpez, com a secretari, signaren l’acord per tal que Josep Fàbregas actués com a delegat del sindicat, sense precisar si és per al local o per al comarcal³⁶.

SINDICAT DE TREBALLADORS DE LA TERRA

La pagesia val·lenca, majoritàriament, era afí a les tesis cenetistes. La Societat Agrícola de Valls, hi havia hostatjat el primer nucli sindical organitzat quan el sindicalisme i el cooperativisme anaven de bracet, quan plantaren cara, de veritat, als propietaris de les terres: la patronal pagesa i la industrial. Aquest sindicalisme de començament de segle XX, la “Federació Agrícola de Valls i el seu radi” tenia un predicament expeditiu que feia tremolar la vella societat val·lenca, ancorada, com totes, en canvis lents sense ensurts³⁷.

Quan esclatà la revolta, els pagesos es reagruparen, malgrat les seves diferències durant el temps de la República, a l’entorn de la CNT. A causa d’això, el Sindicat de Treballadors de la Terra, el sindicat socialista, en aquests primers temps quasi no pogué implantar-se. Va ser a partir de la sindicació lliure que avançà en la seva consolidació.

L'1 de juliol del 1937, a les quatre de la tarda, es reuniren els pagesos vallencs que volien formar la UGT i crearen, com era pertinent, el Sindicat de Treballadors de la Terra. Fixaren una quota d'entrada d'1 pta., i una de mensual de 50 cèntims, i fixaren el local social al carrer de Bonaventura Durruti, 5. En la relació tramesa al Secretariat de Catalunya de la UGT, sabem que anteriorment al 19 de juliol no hi havia cap afiliat i que en la data constitutiva eren 18 afiliats i, alhora, tots cotitzants.

La Junta Directiva que sortí escollida va ser formada per Pere Domingo Creus, com a president; Josep Barberà Joanpere, vicepresident; Sixte Carbonell Calbet, secretari, Ramon Inglés Sanahuja, vicesecretari, Joan Isern Isern, tresorer i Joan Roig Ferré, comptador. Alhora, sabem també que l'afiliat Josep Montserrat Vilà es va anar convertint en home fort dintre del sindicat vallenc, ja que va ser nomenat secretari de Control del Secretariat d'Organització, l'octubre de 1937, i va substituir al president, a la Junta Municipal Agrària, a partir de febrer-març del 1938.

Els avals va ser un aspecte que es lliurà a qui el demanà, com la resta de sindicats. Dels que es conserven del 1938, quatre pertanyen al sindicat³⁸.

SINDICAT DE GAS I D'ELECTRICITAT

El nom més exacte que apareix a la documentació que treballem és el de Societat d'Empleats i Obrers de les Empreses d'Aigua, Gas i Electricitat. UGT. Valls, i encara millor el de Sindicat de Treballadors d'Aigua, Gas i Electricitat. Sorprenentment, apareix en data 10 d'octubre de 1936, mentre que en la relació inicial de sindicats de la UGT no hi figura. A través d'aquest document sabem que el president era Octavi Nadal Fortuny —el qual també trobem al ram de Llum i Força—, el secretari Francesc Carles Ballart, i que Josep M. Figuerola [Mestres] havia sortit escollit per delegat del sindicat a la comarcal per 15 vots contra 8, aspecte que implica que com a mínim el referit sindicat tenia 23 socis. El 22 de juny de 1937, el president era el mateix i el secretari era Vicenç Manero [Chiva], segons es desprèn de la informació que trameteren a Barcelona, indicant-los que els afiliats compresos en l'avesa eren Joan Pons Cristià, de la del 31, i Francesc Carles Ballart, del 33.

Precisament de Joan Pons hi ha un panegíric referit a ell, amb motiu de la seva mort, sense signar, però que, inequívocament, era d'un company. Diu l'escrit que en menys de quatre mesos al front havia assolit el grau de sergent de transmissions. Explica detalls de l'enterrament a Martín del Rfo: cos cobert per la bandera de la República; guàrdia d'honor de 25 soldats amb armament; cap de dol pels Comandants de Brigada, Batalló i Comissaris i Oficials de la 30 Divisió, seguits d'uns 700 soldats; pancarta en què es llogia "Camarada Pons, recibe último saludo de soldados, oficiales y comisarios"; discursos, desfílada, etc.

La primera notícia del ram que trobem documentada a la premsa és de l'abril del 1938, quan la junta directiva inserí un anunci a *Treball*, recomanant als seus afiliats que assistissin al míting del Front Popular preparat pel diumenge 24 d'abril, al Cinema Valls. L'acte d'afirmació antifeixista, que és així com surt redactat, era signat pel Front Popular Antifeixista de Valls integrat pels partits i les organitzacions següents: Partit Socialista Unificat de Catalunya, Joventuts Socialistes Unificades de Catalunya, Esquerra Republicana de Catalunya, Joventuts d'Esquerra Republicana de Catalunya, Confederació Nacional del Treball, Unió General de Treballadors i Estat Català.

Respecte al nombre d'afiliats sabem, en data indeterminada, que eren 32 vallencs i 7 de comarcans³⁹.

SINDICAT DE TREBALLADORS SANITARIS

L'única referència és l'aval que el secretari d'Organització del Comitè Comarcal signà l'1 de maig de 1938 a Josefina Guàrdia Solé respecte al fet que aquesta era del sindicat⁴⁰.

SINDICAT D'ESPARTERS

Aquest sindicat surt relacionat a *Treball*, el 26 de desembre del 1937. Sabem per una altra informació que es va constituir a Valls el 17 de maig del 1937 i que el nom exacte era el de Sindicat d'Esparters, Escombrers i els seus derivats. Tenia, en el moment de la seva constitució, 19 afiliats i fixaren, voluntàriament, una quota de 2 ptes. en concepte de despeses d'inscripció, carnet i reglament⁴¹.

SINDICAT DE PINTORS

Com altres rams de la UGT tenia la seu al carrer Bonaventura Durruti, 5. Per la documentació del 1937 sabem que el secretari era Joan Pàmies [Blanch] i que el sindicat donava conformitat de secretari general a Dàvid Fàbregas [Güell] —podria ser del Comitè Local o de la Comarcal—, així com la delegació de funcions al Comitè Local a l'afiliat Joan Montserrat [Vilà].

El 15 de març de 1938, Francesc Fabra [Fusté] féu un informe que li havia demanat el secretari general de la UGT de Valls, pel qual podem saber que el nombre d'afiliats era de 20, i els afiliats que estaven al front, en lluita contra el franquisme, eren Joan Pàmies Blanch, Raimon Plana Montserrat i Josep M. Tost Farré. Respecte a la mitjana de sou que guanyava cada operari s'informava que era de 15 ptes. diàries i que el dia de reunió de junta era dimecres de sis a set de la tarda. Pel que fa als avals sindicals, sabem que es feren a Francesc Monné Bertran i a Joan Rafí Fontanillas, aquest darrer demanat per Josep Domènech [Moragas], president del sindicat en aquell moment, a l'agost del 1938⁴².

SINDICAT DE TREBALLADORS DE L'ENSENYANÇA FETE-UGT

Amb l'enunciat *Un bon company*, el setmanari *Treball* minà públicament la moral del POUM i magnificà la del sindicat socialista, esbombant el pas fet per Josep Blaya, de Tarragona, per passar-se al sindicat dels ensenyants de la UGT, provinent del del POUM. Tot amb tot, vist amb la perspectiva del temps, no deixava de ser premonitori que al novembre del 1936 ja succeïssin aquests fets. Sigui com sigui, la FETE-UGT vallenca hivernava, encara, a nivell de notícies sindicals.

A final de gener del 1937, tenim les primeres referències del Sindicat de Treballadors de l'Ensenyança FETE-UGT, el qual havia fet lliurament al Comitè Local i a la Comissió Promilícies de roba per als milicians. Aquesta roba, per notícies posteriors, sabem que s'havia confeccionat a les escoles de Valls, però, sobretot, a les de la comarca, de part de les mestres en col·laboració amb les alumnes, després que la nova junta del sindicat consignés la quantitat inicial de 500 ptes. per comprar matèria primera.⁴³ D'aquestes peces, bàsicament d'abric, el sindicat se'n va reservar 12 jocs de cada una, i, a més, 24 parells de mitjons, per lliurar-ho, tot, a la columna Félix Bárzana formada per mestres que lluitaven al front de Madrid.

L'1 de juny del 1937, el secretari accidental Antoni Duran trameté l'acord del sindicat local de la FETE, pel que es designava Josep Casas Güell com a delegat per al Comitè Local. Alhora, al desembre del mateix any, Laureà Vilalta Realp informava el secretari general de la Comarcal de la UGT, de la "1ª campanya per a l'extirpació de l'analfabetisme a la rereguarda", per tal que ho comunicués i en fes propaganda a tots els rams de la sindical, "en el sentit que cada directiva faci pressió als seus afiliats analfabets i els estimuli l'assistència a classe, sobretot de la joventut i de la dona, perquè en un termini el més breu possible es pugui acabar amb aquest problema tan paorós com és el de no saber llegir, escriure ni comptar, ja que de subsistir fóra una vergonya per a tot ciutadà antifeixista". La missiva tramesa des del grup escolar Rafael Campalans —el nom, temps endavant, seria canviat— implicava un seguit d'avertiments per als possibles usuaris, que, segons la premsa, foren molts. Així, sabem que "l'edat era il·limitada des dels 14 anys per amunt, cada educant ha d'anar proveït, de moment, de llibreta i llapis, l'assistència és gratuïta i les hores de classe seran de 7 a 8,30 de la vetlla".

Al març del 1938, se segellà el Pacte d'Acció entre la UGT i la CNT. Potser per aquesta circumstància es cursaren des de Valls una sèrie d'adhesions al president del govern, doctor Negrín. Un d'aquests telegrams va ser el que va enviar el sindicat de mestres vallenc i comarcal, en aquests termes:

Davant intensa ofensiva feixista, Sindicat Treballadors Ensenyament comarca Alt Camp, posa incondicional ordres Govern vostra Presidència per aixafar els traïdors, destruir cinquena columna, perseguir emboscats, millorament ordre públic i victòria final.

Finalment cal indicar que no tenim constància de cap aval sindical, i només a Laureà Vilalta, suposadament per a fer currículum, se li computà la circumstància que "hagués realitzat dues converses per estimular l'assistència a les classes d'analfabets, totes elles en caràcter de responsable de dites classes⁴⁴".

SINDICAT DE TRANSPORTS

La informació amb què treballem sobre aquest sindicat és poca, motiu pel qual només sabem el nom d'alguns afiliats —5 en total— que demanaren l'aval sindical, i que amb diligència els va lliurar el Secretari d'Organització de la UGT de la Comarca de l'Alt Camp. Alhora, també coneixem alguna altra referència respecte a ordres emeses per la Federació Regional de Catalunya⁴⁵, com la que trameté el secretari adjunt del comitè executiu, A. Echaury, respecte a la mobilització de les lleves del 26, 27 i 28. Per aquesta circumstància els demanava una relació d'afiliats compresos fins als 35 anys, amb la professió de cada u i, a més, donava ordres estrictes que els xofers d'aquestes lleves romanguessin en els seus respectius treballs fins a nou avís, que seria emès pel mateix Comitè Regional o per organismes oficials de rang superior.

FEDERACIÓ NACIONAL D'ESTUDIANTS DE CATALUNYA (FNEC)

A l'agost del 1936, el sindicat juvenil d'estudiants català s'adheria a l'organització sindical de la UGT. Al juny del 1937, els estudiants deixaren de ser un sindicat per

transformar-se en una organització independent. A partir d'aquest moment es podia anar cap a una Federació Única d'estudiants que no fos estrictament ni de la UGT ni de la CNT.

Les raons de fons que es plantejaren al Ple Nacional de Delegats de Catalunya, a Barcelona, per demostrar que els estudiants no podien estar enquadrats en un sindicat, eren diverses: no eren productors, sinó que es preparaven per produir el dia de demà; no tenien els mateixos problemes que la resta de la classe treballadora; i no tenien interessos econòmics per defensar. Conseqüentment, com que els seus problemes, deien, eren culturals, i de caire docent que no necessitaven la formació d'una associació de resistència contra el capital, com és el sindicat, s'autosepararen de la UGT. A aquesta assemblea decisòria, hi acudiren el secretari general de la FNEC-UGT val·lenca, Francesc Nadal Bonet, i el secretari de propaganda de la federació local, Josep Casanova Coll. A la reunió estudiantil, hi duïen el llistat dels quaranta afiliats⁴⁶.

El Comitè Local de Sindicats de la UGT i la seva actuació

El 29 d'agost de 1936, va acordar-se constituir el Comitè Local de la UGT, organitzat pels sindicats que en votació van decidir ingressar-hi⁴⁷. En un òrgan superior hi havia la Federació Local de Sindicats, formada pels sindicats enquadrats a la CNT i a la UGT.

Els primers sindicats i els primers delegats que configuren el Comitè Local de la UGT eren el representants del ram de Dependents del Comerç —delegats Joan Sendra Siscart i Francesc López—, ram de la Pell —Josep Figuerola Costas—, ram de la Fusta —Enric Ferré [Sanjoan]—, Barbers —Francesc Domènech Miró—, Fabril i Tèxtil —Josep Domènech [Romeu]—, Alimentació —Josep Cavallé Magriñà i Joan Roca—, i Arts Gràfiques —Ramon Giró Serra.

El 3 de setembre del 1936, s'acordà la distribució de càrrecs, els quals quedaren de la següent manera: Joan Sendra, secretari general —dimitit el 24 de novembre— substituït per Enric Ferré, de Fusta, el qual va ser reemplaçat el 23 de març del 1937 per Joaquim Saladié Serrano de FETE-UGT i, aquest, el 18 de maig del 1937, suposadament per Josep M. Soler Clariana, de Banca—; Josep Plana Jofré, del Sindicat del Vestir, per Agitació i Propaganda; Josep Figuerola [Costas], de Pell, per Administració —substituït per David Fàbregas [Güell], de Fusta, el 16 de febrer del 1937—; Francesc Domènech [Miró], de Barbers, per Secretari Interior; Enric Ferré [Sanjoan], de Fusta, per Relacions; Josep Domènech [Romeu], de Fabril i Tèxtil, per Organització, i Josep Caballé [Magriñà], d'Alimentació, i Ramon Giró [Serra], d'Arts Gràfiques, com a vocals. A la reunió s'acordà demanar a Llum i Força i a Banca perquè presentessin dos delegats.

A partir d'aquí, Francesc Domènech Miró, com a secretari, féu efectiva la tasca, omplint les actes de les reunions, les quals, en alguns casos, ofereixen l'entrellat de certs casos globals de Valls, mentre que en d'altres el deficiënt redactat estilístic i la manca de precisió fan difícil la interpretació.

El 4 de setembre del 1936 s'aprovà que Joan Sendra [Siscart] i Josep Plana [Jofré] fossin els delegats de la UGT al Comitè Local Antifeixista i que Francesc Domènech [Miró] fos delegat al Comitè Comarcal d'Economia, càrrec fugisser del que dimití el 8 d'octubre. Poc abans ja havia sigut nomenat un segon component, Francesc Peris, i així, la substitució de Francesc Domènech [Miró] va ser reemplaçada per Enric Ferré. En aquesta sessió del dia 4 es va fer la proposició de demanar al Comitè la casa Dasca, si la CNT intentés requisar un

altre edifici, aspecte que fou revocat a la reunió posterior. No hi faltà, en aquesta reunió, com havia fet o feia tothom, de demanar un cotxe a disposició del Comitè ugetista vallesc.

El 23 de març de 1937, es nomenà una nova Junta: Joaquim Saladié Serrano, secretari general, del Sindicat d'Ensenyament; Joan Piñas Trilla, secretari d'organització, de Banca i Borsa; Josep M. Ferré [Robusté], secretari d'Agitació i Propaganda, del sindicat de Barbers; David Fàbregas [Güell], secretari administratiu i d'actes, del ram de la Fusta; Rafael Plana [Coll], secretari de control, de Dependents.

Alhora, i suposem que també pertanyent dins de la Junta, es nomenà per la Junta Local de Sanitat i Assistència Social a Josep Caballé del ram d'Alimentació, i per suplir la vacant de delegat de la UGT a la Delegació Comarcal de l'Alt Camp de la Conselleria de Proveïments quedà nomenat Francesc Ollé Cerdà del sindicat de la Pell. La resta de components serien vocals.

Aquesta Junta surt ratificada el 14 de març però no amb la mateixa composició, ja que Joan Piñas apareix com a secretari d'Administració i David Fàbregas no hi apareix explícitament, tot i que podria ser que ocupés un dels càrrecs de vocal que estan assignats a Pell, Llum i Força, Vestit, Fabril, Arts Gràfiques i Alimentació. Ben aviat devien sortir discrepàncies, ja que Josep Plana [Jofré], del Vestir, demanà el relleu, qüestió que no se li va concedir.

El 6 d'abril, Joaquim Saladié presentà la dimissió de secretari general, qüestió que renovà el 18 de maig del 37. En aquesta darrera reunió el dimissionari s'absentà per uns moments perquè els components de la Junta poguessin deliberar amb més llibertat, però quan ya entrar es trobà que havia sigut nomenat pel Comitè d'Enllaç, organisme de recent creació, a proposta dels sindicats de Llum i Força, Dependents, Barbers, Banca, Fusta, Arts Gràfiques, Vestir, Alimentació i Estudiants. Només Fabril l'havia votat per renovar en el càrrec de secretari general.

Amb aquest panorama la reunió tornà a tindre un recés per escollir, ara ja definitivament, nou secretari general. Sorgiren tres noms: Josep M. Soler [Clariana] de Banca, Francesc Ollé [Cerdà] de la Pell i Eduard Torrens [Civit] de Barbers. Aquest darrer, en prosseguir la reunió, manifestà que estava molt agraït que s'hagués pensat en ell però demanà que es retirés la seva candidatura, cosa que es féu. Llavors, Llum i Força i Pell indicaren que Josep M. Soler seria l'encertat, aspecte que la resta de sindicats secundaren. En conseqüència, s'acordà de notificar-li-ho, ja que no era present a la reunió. Tot amb tot, com sigui que les actes s'acaben aquí no sabem si acceptà o no.

De proposicions a la UGT vallesca en sortiren més d'una. En general s'hi observa una discussió prèvia abans de l'aprovació. Una de força cost social va ser la pretensió de l'organització d'una o més centúries de milicians per incorporar-se a la caserna Carles Marx. El 8 de desembre vingué un delegat militar de la UGT per organitzar la militarització dels afiliats d'edats compreses entre els 18 i els 25 anys, en caràcter voluntari, i s'acordà insistir a tots els sindicats que ho activessin entre els seus afiliats. El 3 de febrer del 1937, es llegí una circular per tal d'anar a la formació d'una columna de voluntaris entre el PSUC i la UGT, la qual duria el nom de Batalló Treball. Tot i que la marxà era imparable, a les actes no s'hi veu cap engrescament, aspecte que només es reflecteix al setmanari.

Al setembre del 1936, Llum i Força i Banca presentaren els seus delegats, en les persones dels afiliats Octavi Nadal Fortuny i Miquel Oliva [Colmena], i Joan Piñas Trilla i Josep M. Soler Clariana, respectivament. Posteriorment, tot i que en dates més

reclades, la Federació Local d'Estudiants de Catalunya demanà l'ingrés al Comitè Local, el 28 d'abril del 1937, i encara més tard els d'EsparTERS, el 10 de maig del mateix any.

El tema de la sindicació sempre va ser problemàtic. A les actes apareix que Fabril va exposar les coaccions a les fàbriques, realitzades per la CNT, aspecte que motivà una viva polèmica, per acabar demanant mutisme per no trencar la unió.

Un punt que també va merèixer força l'atenció va ser si el setmanari *Treball* havia o no de ser l'òrgan de la UGT, deixant que es fes una consulta a les juntes dels respectius rams. Més endavant, el 8 d'octubre del 1936, Joan Sendra va exposar la necessitat de subscriure's al setmanari, aspecte que va ser aprovat, això sí, amb la precisió de Llum i Força que s'hi posés el distintiu de la UGT. A la reunió del 12 de febrer de 1937, el secretari general, Enric Ferré [Sanjoan], va fer un prec a tots els delegats que portessin els acords i altres aspectes d'interès al setmanari, portaveu dels sindicats de la UGT, per tal de ser publicats.

A poc a poc, en aquest darrer trimestre del 1936, la UGT va anar agafant cos. Davant de la necessitat d'organitzar el Comitè Comarcal es fixà el dia 4 d'octubre per a la reunió constitutiva, encara que abans de constituir-se el ram de la Pell demanà de desautoritzar la UGT de Vallmoll, aspecte que s'aprovà. Pocs dies després una comissió de Vallmoll demanà per tornar a reprendre el sindicat, aspecte que es deixà a les mans del futur Comitè Comarcal. El 8 d'octubre, el ram del Vestir posà a discussió que el representant de Banca al Comitè Executiu del Comitè Comarcal fos substituït, i fou contestat pel sindicat acusat que si abans ja hagués sigut perillosa aquesta mesura, ara se li consideraria encara més, tota vegada que el representant que hi assistia era considerat un dels membres més actius del sindicat.

La cooperativa de consum és un tema que només surt un cop a les actes. Al setembre del 1936, es reclamà que es confiscués i que ingressés al sindicat de Dependents, aspecte al qual dona suport el ram de la Fusta. El tema no estaria tancat perquè ja hem vist que temes després encara cuejava, sense saber què fer.

La qüestió del pagament dels milicians va ser objecte de poc debat. Pell, al setembre del 1936, va proposar que es paguessin pels sindicats respectius o bé que hi anessin de franc. Cal suposar que aquest sindicat es referia als milicians de la rereguarda. El resultat final, per altres fonts, sabem que fou la fixació d'un jornal per als treballadors de la rereguarda en funció dels dies de treball i d'un sou per als que estaven al front.

Els conflictes pel tema de treball tampoc no van sovintejar. Un va ser el suscitat a l'octubre del 1936 que davant de l'acomiadament d'un treballador afiliat al ram de l'Alimentació, el Comitè Local acordà trametre un escrit al patró perquè li pagués el setmanal íntegre, més quatre dies i, després, que el tornés a agafar. L'altra, de la mateixa data, va ser quan Fusta demanà que no es transportés gènere d'ebenisteria per tal de solucionar la crisi de treball que patia el ram.

L'admissió de nous militants o la seva qualificació per qüestions de treball va ser tractat en diverses ocasions i s'aporten pistes de com es devien sentir els autèntics militants de la UGT. La primera vegada que apareix, a l'octubre del 1936, és quan "Banca pregunta si pot ingressar un element facciós", contestant-li que si el ram al qual pertany se socialitza, sí, però sempre al marge d'obindre cap càrrec. Dependents del Comerç

preguntà, a l'octubre del 1936, si tots els dependents d'escriptori de cases intervingudes o socialitzades havien de pertànyer al sindicat, qüestió que implicà que el Comitè Local sentés jurisprudència en indicar que "tots aquells que participin el sou igual que els demés treballadors o comparteixin beneficis té que ésser d'aquell Sindicat o secció on treballa". Al novembre del 1936, el ram del Vestir demanà de realitzar una reclamació a la casa Màndoli, del sou d'una dependenta i gorrista, de les setmanades que tenia pendents de cobrar des de la seva fugida, reclamades ara, fins i tot, per via consular. Un altre cas que apareix es produeix al gener del 1937, quan el ram de la Pell "explica el conflicte que tenen sobre certs individus feixistes", aspecte que es resolgué amb l'aprovació d'anar en base a la legalitat, i apel·lar al tribunal popular perquè resolgués. Joaquim Saladié Serrano, com a president de la comissió nomenada, informà, al gener del 1937, de la reunió que presidí del ram de la Pell, secció curtits, sense veure'n el resultat final. Aquests afiliats qualificats de "feixistes" foren autoritzats a donar el seu parer en una reunió de gener del 1937, atenen que el sindicat de la Pell no els volia cotitzar i a més els retirava el carnet.

Un dels aspectes que surt força és respecte a la representativitat donada pel Sindicat a persones de junta per assistir en el seu nom a reunions diverses. Una, quant a plens de la Regional catalana, a la qual Josep Domènech i Josep Figuerola van ser nomenats per assistir, el 5 de novembre del 1936, amb un tema candent sobre si establir un pacte o no amb la CNT. En aquesta reunió la UGT val·lenca acordà que defensaria la lliure sindicació.

Que la guerra continuava no s'oblidava. Un aspecte que ho demostra és l'acord de demanar amb urgència als sindicats que a les empreses de menys de 100 obrers legalitzessin el control obrer, al novembre del 1936, o aquell altre que presentava una protecció voluntària per a l'ajut infantil de la rereguarda, coberta mitjançant el pagament de segells. Al gener del 1937, el sindicat de Dependents presentà un comunicat perquè s'estudiés la possible concentració de comerços expenedors de productes, en clara al·lusió a la necessitat de més control i també a què alguns productes s'encarien a preus superiors als taxats.

En els afers de la Regional catalana, hi notem poca predisposició. Un aspecte en què es prengué partit, al novembre del 1936, va ser l'acord de donar suport a la proposta del Comitè Local de la UGT de Girona respecte a activar el proper ple per aconseguir una bona organització i orientació sindical. Un altre, el 8 de desembre, en sintonia amb l'anterior, de recriminar a la Regional per la fórmula de convocar els plens i d'anul·lar-los, posteriorment, quan els delegats estaven en camí.

Un dels aspectes interessants de les actes per captar l'empenta dels primers mesos de guerra és comprendre la notificació que realitzà el Sindicat de la Construcció de la CNT, a la Federació Local de Sindicats, el 8 de desembre del 1936, on comunicava que es posava a total disposició per organitzar el treball voluntari els dos dies setmanals que tenia de festa. Per equilibrar forces, el ram de la Fusta de la UGT, segurament un dels més actius, es manifestà també "disponible totes les hores que disposa vagaroses". Els altres rams callaren com a morts.

A banda d'aquests sindicats sabem que al desembre del 1936 el sindicat d'Ensenyament es donà d'alta al Comitè Local de la UGT, nomenant com a representants Joaquim Saladié Serrano i Farré. Precisament va ser Saladié un dels que es mostrà més assenyat

en demanar, a la reunió del 12 de gener del 1937, que cada vegada que un sindicat dugués un assumpte al Comitè Local el portés per escrit, ben especificat.

Un punt de polèmica, l'originà si els regidors socialistes a l'Ajuntament representaven o no la UGT. [Àngel] Balanya [Vives] del Fabril, crític, opinava, el 22 de desembre del 1936, que no. Finalment s'acordà donar la confiança als que ocupaven aquests càrrecs⁴⁸. Al març del 1937, es renovà el vot de confiança als afiliats socialistes pels càrrecs de consellers municipals en substitució de Joan Sendra Siscart, Francesc Ollé Aymerich i Joan Farré Reig.

La representació en diversos organismes es validaren amb l'acord del Comitè Local. Un va ser quan el 29 de desembre es nomenà delegat per l'organització un tal Amat per Socors Roig. El 6 de gener del 37, es nomenà Farré per a la Delegació Comarcal de Proveïments, i Joaquim Saladié, Plana, Farré, Josep Cavallé [Magriñà] i Amat per resoldre el conflicte originat pel ram de la Pell "sobre uns afiliats feixistes, per tal que recabessin tota la informació". El 12 de gener del 1937, va ser nomenat Josep Cavallé, per formar part del Consell Local de Sanitat, a instàncies de la petició cursada per Sanitat i Assistència Social. En la informació que ja estava constituït, el 3 de febrer del 1937, Joan Sendra proposà que Josep Cavallé, en nom del Comitè de la UGT, demanés la substitució de les monges per les infermeres.

La Federació Local de Sindicats (FLS) era sempre un tema candent. Hi participava la UGT però era dirigida per la CNT. En la reunió del 29 de desembre del 1936, el ram del Vestir exposà que per trencar els antagonismes seria bo que s'anés cap a la lliure sindicació i a la formació d'un Comitè d'Enllaç amb la CNT. El ram de la Fusta va ser el que es mostrà més reaci i disconforme amb aquesta tàctica, ja que la previsible desfeta de la FLS no hauria de ser atribuïda a la UGT sinó que s'hauria de fer de manera que se la carregués la CNT. Proposà, i va ser acceptat, no obligar els delegats a assistir a les reunions, en una clara maniobra obstructionista. El 27 de gener del 1937, Josep Cavallé va informar que a la FLS es volia nomenar un president per anar, definitivament, a la formació del Comitè d'Enllaç. El 26 de febrer del 1937, van ser nomenats per formar part del Comitè d'Enllaç els ugetistes Joaquim Saladié, David Fàbregas, i Francesc Ollé, i el 3 de març s'instà la CNT a començar els seus. El 13 d'abril, Saladié, amb la dimissió presentada de secretari general, demanà si s'havia de continuar a la Federació Local o anar a la creació definitiva del Comitè d'Enllaç. Això originà un viu debat que va concloure amb una votació, on Fusta, Ensenyança, Dependents, Llum i Força, Barbers, Alimentació, Pell, Vestir, Arts Gràfiques es van decantar per la unitat sindical i només Banca per la lliure sindicació. Aquesta qüestió va fer retardar la dimissió de Joaquim Saladié, ja que Octavi Nadal Fortuny, de Llum i Força, va demanar que continués fins que no estigués arreglat el tema de la Federació Local, aspecte que fou corroborat per d'altres, i, conseqüentment, acceptat per Saladié. El 13 de maig del 1937, es convocà reunió extraordinària per repartir les secretaries de la casa, aspecte que s'hagué de resoldre per votació, i alhora es nomenà Jaume Massip, com a conserge, per un període de quatre mesos, amb un sou mensual de 75 ptes.

El tema del Comitè d'Enllaç sorgí novament el 18 de maig del 1937 quan el president Joaquim Saladié informà al Comitè Local que havia quedat dissolta la Federació Local i s'havia acordat de crear el Comitè d'Enllaç, llegint-se els reglament pel qual s'hauria

de regir. Aquí sortiren discrepàncies interpretatives. Una va ser sobre l'administració de la Casa del Poble. Fabril opinà que per un acord de l'antiga Federació Local tothom qui en marxés perdria els drets. Llum i Força indicà respecte al tema que quan es confiscà el Consell de 1^a Ensenyança el destinà a escoles, i que, per tant, ara hi podria revertir.

Amb la guerra vingueren les substitucions a les conselleries de l'Ajuntament. Per això va haver-hi una reunió conjunta PSU i UGT, el 16 de febrer del 1937, per decidir com s'havia d'actuar ja que de quatre consellers, tres marxaven al front. Allí s'hi mostraren dues opinions frontalment contràries: la representada per Sendra i Ollé partidaris de no nomenar substituïts —les maniobres paralitzadores eren freqüents— i la de Josep Plana, Fort i Joaquim Saladié que sí. El tema quedà apartat i com sigui que Sendra no retirà la proposta, s'acordà consultar-ho al Comitè Regional. El resultat final no apareix indicat a les actes, tot i que sabem que la substitució va ser efectiva.

Una de les propostes aprovades pel Comitè Local de la UGT, el 23 de febrer del 37, va ser el de fer grups per tal que tots els individus d'edats compreses entre els 18 i els 45 anys, militants de la UGT, aprenguessin la instrucció militar, tal com demanaven les ordres del Secretariat General de Catalunya. Per activar aquesta comesa, s'acordà que cada sindicat nomenés un delegat i un suplent per a l'organització. Tres dies després, en una reunió extraordinària es tractà del pla d'instrucció i l'endemà, en un xuclador imparable, s'acordà de començar. Saladié, viu com una centella, va preveure que s'acordés quelcom per aclarir sobre aquells que fessin campanya. La caixa dels trons era encesa i sortiren veus ingènues com les d'Octavi Nadal, que indicaven que tot afiliat havia d'acatar les ordres que manés l'organització, mentre Fabril insinuava que li resultaria difícil fer-ho complir ja que “té algun afiliat que no es prou adicte”. Finalment, s'optà pel pragmatisme i s'acordà “que tot afiliat que no assisteixi a l'hora indicada a la instrucció sense causa justificada serà castigat d'un dia de jornal, i a les tres faltes consecutives quedarà expulsat de l'organització”. A continuació, a proposta del secretari general, s'acordà nomenar un Comissariat de Guerra, per tal de vetllar pel compliment de la norma aprovada. Foren escollits, el 3 de març, els següents components: Francesc Jové, del ram de la Pell; Ramon Bosquet, de Banca; Joan Agustench [Cucurull], de Llum i Força; Isidre Fàbregas [Vives], de Dependents; Laureà Güell [Salvat], del ram de la Fusta i Josep M. Ferré Robusté del sindicat de Barbers. Aquesta comissió es féu paritària amb la CNT, si ens atenem a les instruccions publicades el 14 de març del 1937, per la qual hi havia de participar tothom, i no únicament un sindicat.

L'horari de la instrucció que es va fixar va ser els matins de set a vuit, el migdia de dues a tres i a la tarda de dos quarts de set a dos quarts de vuit. Alhora, i per afavorir els afiliats del sindicat de Dependents que treballaven el dissabte, se'ls indicà que s'ampliaria l'horari de dijous en dues hores més, per tal que tots hi poguessin assistir.

Una actuació, sense més argumentació, va ser la que proposà Octavi Nadal Fortuny sobre el fet que es fessin gestions perquè es canviés el jutge municipal, el 3 de març del 1937⁴⁹. També s'hi podria considerar en aquest bloc la instància que presentà l'afiliat Jesús Hernández [Mollon], denunciant un ciutadà que no estava adscrit a cap sindicat i estava treballant, aspecte per al qual el Comitè Local reclamà més informes.

El lligam de l'alcaldia i els dirigents dels sindicats era esporàdic. Un de significatiu va ser rebre, el 22 d'abril del 1937, un comunicat de l'alcaldia demanant ajut per anar a

bastir l'Hospital de Sang. S'acordà enviar una còpia a cada sindicat perquè contestessin el que voldrien aportar. A la reunió següent cada sindicat exposà la forma de lliurar els diners, sense especificació de cap quantitat.

L'aspecte d'informes a persones no surt massa reflectit a les actes. N'hi ha un, però, de controvertit, com el que es redactà, a instàncies de l'alcalde —suposem per fer més gruixuda la demanda—, respecte als veïns Climent Almenara García —de la CNT—, Anton Tondo Romeu —de la CNT, secretari de la Comissió de Proveïments— i Josep Xalbi —veí de Riudoms—, ja que havien desaparegut a Tortosa en anar a realitzar gestions sobre un pres, parent del riudomenc. Costa de detectar el perquè l'alcalde demanà un aval a la UGT, quan ell o el sindicat al qual pertanyia el podia fer sense cap impediment.

El 24 de novembre del 1936, ja hi havia refugiats si ens atenem a l'acta, ja que es demanava als sindicats que activessin al màxim una possible solució⁵⁰. D'orientacions, també se'n donaren: una, el 3 de febrer del 1937, a la Conselleria de Proveïments per tal que es regulés la distribució de patates. Finalment, el tema de cotització dels segells també sortí en més d'una ocasió. El 13 d'abril del 1937, la Creu Roja demanà que el sindicat hi cotitzés i s'acordà que tots els sindicats encarreguessin els segells al Comitè Local de la UGT.

Respecte a les persones que ocuparen la direcció del Comitè Local de Sindicats de la UGT a partir del maig del 1937, poca cosa en sabem. Segurament Josep M. Soler Clariana no acceptaria de ser secretari general o bé ho seria per poc temps, ja que al setembre sembla que ho és Josep M. Figuerola, continuant, ara confirmat, al març del 1938.

Del Comitè d'Enllaç CNT-UGT al Pacte d'Acció UGT-CNT

El sindicalisme vallenc es mirà de reüll durant tota la guerra. L'històric, el cenetista, passava per sobre del bé i del mal, en el començament de la guerra. La UGT, el recentment estrenat, buscava el seu espai sindical entre la força creixent que li proporcionaven els militants que s'hi incorporaven, i la contradicció que hi feia cap tot, sense massa distinció.

La proclama de la unitat apareix tant a l'un com a l'altre, tot i que amb matisos i objectius diferents. La CNT vallenca buscava no trencar la base del proletariat, encara que, és cosa sabuda, pretenia guanyar la guerra sense oblidar d'aprofundir en la revolució, o si volem, que el xoc de la guerra fos palpable a tots els nivells, al front i a la rereguarda, aquesta darrera compromesa en un canvi social sense precedents. La UGT vallenca buscava consolidar i eixamplar la seva base amb sindicalistes nous de trinca, mirant, primer, resoldre la guerra i després, un cop acabada, fer la revolució. D'aquí venia que persones amb poca base sindical i fins i tot contràries s'agafessin com aigua de maig a opcions que implicaven pocs canvis socials a la rereguarda, entenent que la guerra era una cosa llunyana i mirant que no els pertoqués en les seves propietats. Aquesta situació implicà que s'hi afiliessin persones de tota mena, les quals si en un primer moment quedaren arrossegades per la militància autèntica, a poc a poc, anaren aconseguint cotes de poder, que representaren en alguns casos un fre i en d'altres un aigualiment de posicions.

La UGT i la CNT vallenques sempre van estar mirant-se, entre una barreja gran de recel i una discreta voluntat d'unió d'acció. La UGT semblava com si sempre busqués guanyar temps. Segurament, en els primers inicis de la guerra, parlamentar amb una CNT potent devia imposar, però la tàctica que aplicà la UGT —i en darrer terme el PSU de Catalunya— era el de manifestar repetidament que s'havia d'anar a la unió, però sense concretar o amb concrecions ambigües. Mentrestant, la UGT anava creixent quant a militància.

El primer pacte que es plasmà entre la CNT i la UGT a Catalunya es va concretar l'11 d'agost del 1936, un mes escàs de l'inici de la guerra. El segon va ser signat el del 22 d'octubre del 1936, i el tercer porta data del 22 de maig del 1937. Respecte a l'acord d'establiment del Comitè d'Enllaç Nacional UGT-CNT signat a València, el 28 de juliol del 1937, entre la Comissió Executiva de la UGT d'Espanya i el Comitè Nacional de la UGT, el Comitè de la UGT de Catalunya celebrà aquest acord com un pas cap a la unitat d'acció.

A esfera local, a Valls, succeí, més o menys, de manera idèntica que en l'àmbit més global de Catalunya. L'únic punt positiu és que les persones es coneixien i els millors i autèntics sindicalistes de la UGT havien tingut relació en un sentit o altre amb els seus col·legues de la CNT. D'aquí que el Comitè d'Enllaç vallenc fos efectiu de forma precària a través de la FSL, però com a mínim no es trencà aquell cordó umbilical que sí que es fraccionà, i força, en d'altres indrets de Catalunya.

El Comitè d'Enllaç vallenc més efectiu, presentat públicament l'1 de maig del 1937, va ser d'ambdós sindicats. Les estrebades que s'havien donat abans els uns als altres feia impossible concretar-lo, per més que es digués. Es va haver de trigar deu mesos de guerra per posar-se d'acord sobre alguns, pocs, aspectes bàsics. Tot era, però, en el seu descàrrec, continuació del que es gestava a Madrid i a Barcelona.

A l'octubre del 1936 el sindicat cenetista amb un article titulat "Sentit de responsabilitat" ja posava en antecedents el que podria succeir si la UGT no prenia partit clar per la guerra i la revolució. El pacte d'octubre, signat a Barcelona, semblava que faria actuar de forma coordinada ambdós sindicats, aspecte que, a Valls, no va ser així. L'acord, anomenat Pacte d'Unitat Proletària, constava de 15 punts i era signat per la UGT —Antonio Sesé i Rafael Vidiella—, el PSU de Catalunya, el Comitè Regional de la CNT, i la Federació Anarquista Ibèrica. Aquest pacte, a nivell de CNT vallenga va fer escriure A. Borràs Roig, des del front, que la comarcal de Valls-Montblanc donés l'exemple i fos la primera a establir l'aliança, aspecte que es concretà, parcialment, l'1 de maig del 1937, avançant-se al que se signà a Barcelona, al maig, i a València al juliol.

Efectivament, el 28 de juliol del 1937 Francisco Largo Caballero per la UGT i Mariano Vázquez per la CNT van signar l'acord, en un document de dotze punts. A grans trets, s'hi especificava que hi hagués un compromís mutu de no agressió; llibertat de sindicació; no admissió d'expulsats de l'altra central sindical; càstig a les coaccions per afiliar militants; correctius sindicals als afiliats i als sindicats que no complissin els acords; creació d'un Comitè Nacional d'Enllaç de sis militants, tres per cada sindicat per resoldre qüestions de Comitès d'Enllaç locals, etc.

A Valls, aquest Comitè d'Enllaç, com s'ha dit, començà la seva singladura, sobre aspectes d'hores de treball, sol·licitud d'augment de salari, etc., a partir de l'1 de maig del 1937. Pel que es llegeix a la premsa sembla que hi hagué poques picabaralles, fet que revisant les actes es corrobora plenament. El problema més greu que tingueren els dos sindicats fou el de legalitzar les actuacions de les col·lectivitats camperoles. La CNT val·lenca havia sigut una de les pioneres a tot Catalunya, amb una moderació que no deixava lloc al dubte, i la UGT no hi havia posat la suficient empenta perquè triomfessin. Tot amb tot, algunes col·lectivitats de la comarca estaven integrades també per afiliats de la UGT, cas de les del Pla de Santa Maria o la de Figuerola del Camp, per posar-ne uns exemples. Era una premonició que les coses no anaven tan dures com en altres indrets.

El Comitè d'Enllaç a Valls, però, va esdevindre lènguid i sense massa contingut. D'aquí que al març del 1938 es reavivés la necessitat peremptòria de la unitat d'acció, qüestió que implicava que la concretada al maig del 1937 era quasi nul·la, o, si més no, poc efectiva. La plasmació definitiva no s'assolí fins al juny del 1938 quan una proclama val·lenca airejà que la nova unió era un fet. Entre les intencions n'hi constaven algunes de foc d'encenalls, com el de "treballar per tal d'accelerar la victòria en la guerra que està sostenint el poble espanyol contra el feixisme internacional, ja que de la nostra victòria depèn l'emancipació de la classe treballadora", i d'altres de més concretes, a la defensiva, com que "no tolerarà cap acte que sigui un sabotatge a la nostra causa i que porti la desunió de la classe treballadora", i a la ofensiva, en escriure que "aquest Comitè està disposat a atendre totes les insinuacions i peticions que siguin en profit de la guerra i dels interessos dels treballadors, i que siguin de la seva competència, com també atendre totes aquelles peticions de tots els antifeixistes".

Tot amb tot, l'eficàcia d'aquest Comitè d'Enllaç no fou massa vistosa, encara que tingué cura de dos aspectes prou importants per a les persones i per a la població en general. Un, el tema dels refugiats i l'altre, el dels refugis. Sobre el primer podem dir que el crescut nombre de persones que vingueren ultrapassà les possibilitats de recepció i que les proclames fetes pels sindicats foren determinants que els novinguts poguessin viure —o malviure, si es vol— en unes condicions no massa diferents de la dels autòctons. L'altre tema, tractat conjuntament amb la Junta Passiva, implicà una participació directa en la construcció de refugis i en el desenrunament d'edificis tocats per l'aviació.

L'acció social de la UGT en temps de guerra

Una de les tasques en què els dos sindicats val·lencs van esmerçar esforços a través de la FLS va ser la recaptació de diners —es diu de forma voluntària— i espècies per a les milícies que anaven al front. En aquesta comesa, ambdós sindicats van anar a una, i es van lliurar de valent a una concreció del tot efectiva.

Aquestes actuacions van ser divulgades a bastament a través de la premsa. Una de les que tenim notícia és de la campanya promilícies. Està documentada, des de l'agost del 1936 fins a l'octubre del 1937. Conforme avançà la guerra l'ajut s'estroncà, si ens atenem a la divulgació que es feia a la premsa.

Quadre resum dels diners recaptats pels sindicats pertanyents a la UGT, per a les Milícies Antifeixistes.

Sindicat	Data del lliurament	Quantitat donada (ptes.)
<i>Ram de la Pell</i>	18 agost a 19 set. 36	1.071
	setmana 33 a 40	1.356
	setmana 33 a 49	3.341,65
	febrer 37 (total lliurat) ⁵¹	5.143,45
	29 maig 37	720
	3 juliol 37	1.108
	7 agost 37	359,5
	23 octubre 37	405,5
<i>Alimentació</i>	18 agost a 19 set. 36	258,5
	setmana 33 a 40	443
	setmana 33 a 49	984,5
	febrer 37 (total lliurat)	1.512
	29 maig 37	100
	3 juliol 37	127
	7 agost 37	120
	23 octubre 37	180
<i>Barbers</i>	18 agost a 19 set. 36	250
	setmana 33 a 40	62
	setmana 33 a 49	245
	febrer 37 (total lliurat)	395
	29 maig 37	100
	3 juliol 37	50
<i>Fusta</i>	18 agost a 19 set. 36	443
	setmana 33 a 40	747
	setmana 33 a 49	1.548,5
	febrer 37 (total lliurat)	2.353,5
	29 maig 37	67,10
	3 juliol 37	528,5
	7 agost 37	140,35
	23 octubre 37	188,3
<i>Arts Gràfiques</i>	18 agost a 19 set. 36	90
	setmana 33 a 40	165
	setmana 33 a 49	390,75
	febrer 37 (total lliurat)	634
	29 maig 37	88,25
	3 juliol 37	83,5
	7 agost 37	33
	23 octubre 37	66

Sindicat	Data del lliurament	Quantitat donada (ptes.)
<i>Fabril i Tèxtil</i>	18 agost a 19 set. 36	2.236,25
	setmana 33 a 40	3.996,55
	setmana 33 a 49	8.959,8
	febrer 37 (total lliurat)	13. 398,15
	29 maig 37	1.107
	3 juliol 37	1.503,5
	7 agost 37	645,5
	23 octubre 37	1.123,55
<i>Vestir</i> (<i>secció modistes</i>)	18 agost a 19 set. 36	224,7
	setmana 33 a 40	333,7
	setmana 33 a 49	333,7
<i>Dependents</i> <i>del comerç</i>	de l'1 al 19 de set.	687
	setmana 33 a 40	1.201
	setmana 33 a 49	2.961,3
	febrer 37 (total lliurat)	4.885,10
	29 maig 37	631
	3 juliol 37	410
	7 agost 37	315
	23 octubre 37	238
<i>Treballadors</i> <i>de banca</i>	setembre- novembre 36	50.000 per Granja Avícola
<i>Llum i Força</i>	29 maig 37	1.152,7
	3 juliol 37	699,85
	23 octubre 37	1.213
<i>Pintors</i>	3 juliol 37	33
	7 agost 37	31
	23 octubre 37	80
<i>Siderome-</i> <i>tal·lúrgics</i>	3 juliol 37	21
	7 agost 37	10
	23 octubre 37	32,75
Recaptat al míting de la UGT del dia 17 set. 36		132

A aquestes quantitats, s'hi haurien de sumar la dels sindicats de Treballadors de Banca i Borsa, i Llum i Força, els quals cotitzaven directament a les respectives organitzacions regionals, atenent a la notícia que aparegué a la premsa al desembre del 1936, tot i que Llum i Força, a partir del 29 de maig de 1937, cotitzà a Valls. D'aquesta mateixa data hi ha constància que el caixer de la comissió promilfícies per la Comissió Antifeixista era Francesc Ollé Cerdà. El 3 de juliol del 1937 s'afegiren a la cotització els rams de Pintors i el de Siderometal·lúrgics.

En aquesta relació, alguns cops, s'hi detallaven les despeses. A tall d'exemple, el recaptat entre les setmanes 33 a la 40, entre ambdós sindicats pujà la respectable quantitat de 13.550,15 ptes. gastades com segueix: lliurades al Comitè d'Economia: 9.364,40 ptes; queviures per al front: 3.704,25 ptes; en caixa: 481,50 ptes. Altres setmanes, els diners anaren, en part, al Batalló Treball, per lliurament de premsa i llibres als soldats del front, per donatiu al Socors Roig Internacional, etc.

Un segon aspecte social important va ser la recaptació Pro robes al front (PRAF). Ho començà l'aportació de 100 ptes. del ram de Treballadors del Municipi, al novembre del 1937⁵² i, a partir d'aquí, la UGT llançà la consigna. Ara, aquí, a més dels sindicats locals i algun de comarcal s'hi afegiren —o feren afegir?— fàbriques vallenques, les quals aportaren en efectiu o en gènere, i fins i tot particulars.

A aquesta recaptació, s'hi sumà la que sortí a la llum pública amb el nom de Comissió d'Ajut al Combatent (CAC), el 18 de juny del 1938, que si no era la mateixa, tenia idèntiques finalitats. Aquesta era patrocinada exclusivament pels sindicats locals de la UGT, tot i que hi ha una partida de sindicat forans. La liquidació, realitzada el 7 de juny, presentava un equilibri d'ingressos i despeses, de 5.890,40 ptes. amb un dèficit declarat de 2.808 que van ser sufragades en setmanes posteriors, sense, però, cap més aportació dels sindicats, excepció del Comitè Local, que el 10 de desembre hi aportà 1.000 ptes., segurament per equilibrar la factura.

Vegem-ne les recaptacions dels rams del sindicat, pels dos conceptes:

Sindicat	Data	Ptes. PRAF	Ptes. CAC (7 juny 38)
Treballadors del Municipi	20 nov. 37	100	82
Gas i Electricitat	18 des. 37	500	468
Pell	18 des. 37	400	600
Banca	18 des. 37	250	592
Dependents	18 des. 37	206	120,40
Espectacles Públics	18 des. 37	30	no hi consta
Metal·lúrgics	18 des. 37	70	137
Pintors	18 des. 37	50	183
Alimentació	18 des. 37	50	no hi consta
Treballadors de la Terra	18 des. 37	50	no hi consta
	8 gener 38	25	
Fabril núm. 1	18 des. 37	30,50	1.800
Fusta	26 des. 37	350	218,50
Treballadors Sanitaris	26 des. 37	75	no hi consta
Barbers	26 des. 37	50	188,50
Indústries Gràfiques	1 gener 38	25	168
Vestir	8 gener 38	44,50	750
Oficis Diversos	-	no hi consta	100
FETE-UGT	-	no hi consta	288
Comitè Local UGT	-	no hi consta	1.000

Una altra acció, conjunta amb la CNT i amb els partits polítics, va ser la de col·laborar a la campanya de donació de sang feta per l'Hospital Militar, al juny del 1938. En la primera i única relació que coneixem, fins a 14 militants del PSU- UGT s'hi van apuntar per donar-ne, davant dels 3 de les Joventuts Socialistes Unificades, els 5 de la CNT-FAI, els 4 de l'ERC i 1 que no estava afiliat a cap partit o sindicat.

La UGT va ser reclamada per donar suport a altres iniciatives, sense que se'n sàpiga la resposta. Tenim constància de la instància que va trametre Joan Nadal Coll, comissari de museus de la Generalitat a Valls —amb segell de l'Associació d'Alumnes de l'Escola del Treball de Valls—, al president de la Federació Local de Sindicats UGT, amb data 7 de setembre del 1937, exposant que tenien coneixement que a l'edifici que ocupaven hi havia algun objecte de valor artístic, per si tenien a bé cedir-lo per al projectat museu de la ciutat. O de la carta que va trametre Joan Plana [Tondo], comissari delegat de la Generalitat a l'Escola del Treball, amb data 11 de setembre del 1937, “per fer la pressió necessària als respectius aprenents i mitjos fadrins, amb la finalitat de que concorrin a les aules de la nostra Escola [...] i a l'ensens en comunicar-vos els dies que dits joves deixin d'assistir a l'Escola, sense causa justificada”. Com que no hi havia un pa sense una coca la demanda venia tot seguit a dir que “preguem a l'entitat de la vostra digna presidència vulgueu prestar-nos aquest suport moral i a la vegada us demanem que contribuïu econòmicament, dintre les vostres possibilitats, pel sosteniment de l'Escola, obra de tots, doncs degut a les actuals circumstàncies ha vist reduïdes les seves possibilitats econòmiques, car compte amb les mateixes subvencions oficials que tenia abans del 19 de juliol i es abastament sabut per tots que els materials que en la mateixa s'empren i que son facilitats gratuïtament a tots els alumnes, han sofert un augment considerable”.

La UGT participà en actes de menys envergadura i, segurament, més agraïts. Un va ser el programa de festes de la Setmana de l'Infant, organitzat per la Conselleria d'Economia de l'Ajuntament amb la col·laboració de la CNT. L'acte, anunciat per als dies 1 al 4 de gener del 1937, va constar de diversa oferta cultural, diferenciada, per fer més llépola l'assistència. S'hi feren des d'un festival de teatre, cant i folklore en què intervingueren els alumnes de les escoles nacionals; cinema infantil i repartiment de juguets; concert per la banda de Milícies Antifeixistes i elevació de jocs japonesos, per concloure amb la posada en escena d'una obra de teatre, un recital de poesies de García Lorca i una actuació de l'esbart dansaire del Grup Escolar Rafael Campalans.

La UGT vallenca en el vessant politicoindical

Temps de guerra, temps d'actuació i representació. Aquest podria ser l'eslògan que es podria aplicar igual a la UGT i a la CNT. El gran nombre d'aspectes en què participaren els sindicats i els partits polítics ultrapassà, de molt, allò que creien que havien de realitzar a l'inici de la conflagració. Reunions una darrera de l'altra; participació en comissions, comitès, juntes locals i consells directius esgotaren a la militància més activa, suplerta, després, per afiliats voluntariosos però de segona o tercera fila. I sempre decidint, quasi sense temps a pensar. Decidir per avançar, amb encerts i amb errors. Veiem alguns d'aquests aspectes i nomenaments en un repàs general.

Un dels aspectes interessants va ser el treball al Comitè Comarcal, el qual, per allò que era hostatjat a Valls, va agafar molts militants de primer rengle del Comitè Local, per estar

a la directiva. També va ser interessant la participació al Consell Directiu de la Caixa Immobiliària, concretat en les persones de Joaquim Blanc Pàmies i David Fàbregas Güell, al juliol del 1937, o a la Comissió pels Refugiats i Combatents, creada a partir de l'octubre del 1937. D'àmbit més estricte, o sigui només de la UGT, al març del 1938, va ser creada una Comissió de Guerra que tenia per missió estar en relació amb els combatents, en forma d'orientacions i peticions.

Una actuació política, a Valls, va ser la creació del Front Popular Antifeixista de Valls, el 9 de desembre de 1937. Hi participaren, a més de la UGT, el Centre Unió Republicana d'ERC, l'ERC, Estat Català, el Centre Catalanista Republicà i el PSU. En donar la notícia s'instà la CNT i l'Ateneu Llibertari a integrar-s'hi. Els primers acords que es prengueren se centraren "en l'ajut al front com a la neteja de la reraguarda". Al febrer del 1938 llançaren una proclama "A l'opinió antifeixista" de Valls, i s'hi enrolaven, a més dels indicats, les Joventuts Socialistes Unificades i les Joventuts d'Esquerra Republicana. Finalment, el 23 d'abril, en la propaganda de l'acte de l'endemà, al Cinema Valls, ja hi constava la CNT, però per contra havien caigut les Joventuts de l'ERC, el Centre d'Unió Republicana i el Centre Catalanista Republicà.

D'altres actuacions de caràcter sindical realitzades van resultar més polítiques, i conseqüentment, més compromeses. Una que van realitzar, i de la que en tenim constància, és l'actuació informativa preceptiva de tots els sindicats i partits polítics respecte als judicis que es realitzaven. Així, coneixem l'informe que emeté la UGT sobre el capellà vallenc Antoni Tomàs Homs, acusat de tinença il·lícita d'arma. L'informe del Comitè Local de la UGT, tramès al jutge de primera instància de la ciutat, deia⁵³:

Estimat company:

En contestació a la vostra comunicació del dia 14 del corrent havem de manifestar-vos que segons informes recollits per aquest Comitè Local, el ciutadà Antoni Tomàs Homs, sacerdot, és conceptuat com a desafecte al règim i contrari del nou ordre de coses imposat per la Revolució.

Visqueu molts anys.

Valls, 23 de gener del 1937

Pel Comitè Local de la UGT.

El Secretari General

Enric Ferré [Sanjoan]

[Hi ha el segell de l'organització]

Els sindicats també participaren en la valoració sobre confiscacions de propietats que tenien ciutadans, prèviament declarats contraris al règim. Un exemple de tants va ser la confiscació de les propietats de la casa Dasca. La certificació de part de la secretaria de l'Ajuntament, el 31 d'octubre del 1938, desgranava les finques urbanes que posseïa Albert Dasca Boada —36 en total— i les rústiques —29—, a efectes de trametre-ho al president de la Comissió de Responsabilitats, a Barcelona. Els informes d'altres centrals sindicals i dels partits polítics, coincidien bastant en definir a Albert Dasca, com a contrari al règim. El de la UGT deia, després d'uns mots d'introducció⁵⁴:

Que Albert Dasca i Boada, per haver sigut President de la Unió Patriòtica d'aquesta Ciutat, eixoplugant a la seva llar a Sangro Ros de Olano, Ministre de Treball que fou de la dictadura Berenguer i haver fugit al començament de la sublevació militar i considerant-lo en la seva actuació incompatible amb la finalitat que persegueix la nostra República Democràtica.= Ço que s'assabento, pels efectes consegüents.= Visqueu molts anys pel bé de la República i del poble.- Valls, 30 d'octubre del 1938. El Secretari Comarcal: Guillem Boronat [Feliu]. [Signat]. [Hi ha un segell que diu: Unió General de Treballadors, Comitè Comarcal. Valls (Alt Camp)].

Conclusions sobre els resultats de Valls ciutat

1.- El vessant sindical a l'inici de la conflagració era coberta per la CNT, i aquesta, si bé no reculà, almenys no avançà el que pertocava, ja que es trobava en fase de reestructuració, després que durant la República se n'apoderés la FAI. La unió CNT-trentistes resultà traumàtica per a la CNT, ja que perdé alguns rams, pocs, signe inequívoc que durant la República, el domini de la CNT de part de la FAI no l'havia afavorit.

2.- El moviment cenetista vallenc predominant era addicte a tesis de la CNT trentista. Els líders del moviment de la comarcal Valls-Montblanc hi eren tots afins i, alhora, capdavanters destacats. És de preveure que si no hi hagués hagut aquesta militància que guiava el sindicat confederal, la UGT encara haguera crescut més espectacularment del que ho va fer.

3.- L'eclosió de la UGT a Valls a l'inici de la guerra va ser més fruit de les circumstàncies exposades de desballestament cenetista que d'un autèntic sentiment socialista. Abans de la guerra existia un impuls socialista fort, però ho era més a nivell de partit que de sindicat.

4.- La UGT començà amb poca militància i es consolidà com a gran força. A la CNT vallenga de la guerra, s'hi afiliaren aquelles persones que no ho eren, però que els agradaven les seves idees. A la UGT, s'hi afiliaren els socialistes autèntics que actuaven a ple rendiment en temps de la República, les persones que eren contràries a les actituds que havia tingut la CNT en l'època republicana i aquelles altres que no podien entrar en cap més sindicat.

5.- Les persones que s'afiliaren a la UGT en temps de guerra sense possibilitat d'entrar a la CNT van ser la burgesia local, amos de fàbriques i botiguers, aquests darrers sempre acusats de robar, de part de la CNT local, durant els anys de la República.

6.- L'actuació de la UGT davant dels nous afiliats amb escàs o nul tremp sindical va ser de mirar que no agafessin càrrecs de responsabilitat dins del sindicat, tot i que quan se'ls va donar o el van agafar actuaren amb decisió.

7.- Aquests nous afiliats, inicialment esporuguits pels esdeveniments del moviment, en una primera fase, van acatar les ordres emanades, però tal com avançava la guerra van captar que eren necessaris per fer funcionar tallers i fàbriques. Amb el temps, veient la feblesa del moviment en marxar al front la plana major de l'afiliació autèntica, alguns optaren per amagar-se o desaparèixer. La UGT, com a sindicat, tot i les proclames fetes, va haver d'acceptar en alguns casos que l'afiliat només ho era de nom però no pas de fets.

8.- La UGT i la CNT vallenques de temps de guerra tingueren més punts de contacte que les seves homònimes en l'àmbit de Catalunya. La coneixença personal de bons elements antifeixistes a cada sindicat hi afavoria. La personalitat i la base de diàleg del primer alcalde de guerra, Josep Piñas Serra, de la CNT sector trentista, hi ajudaria.

9.- La UGT en no tindre força al consistori quedà ofegada pel partit, el PSU de Catalunya. Al front del partit, i de retop al sindicat, hi ha un personatge central —Joan Sendra Siscart— sobre el que graviten totes les causes. De ser un dels acusadors durant la República per fer front als gestors del bienni negre passà a ser dirigent, dissenyador i controlador de totes les actuacions politicossindicals de Valls i comarca.

10.- La UGT propugnà la unitat d'acció amb la CNT, aspecte que era compartit per aquesta central sindical. Tot i així, a expenses d'acords poc rellevants, aquesta unitat d'acció, plasmada en un Comitè d'Enllaç, no va ser efectiva fins que no s'està en condicions de tractar temes amb igualtat de condicions, i això, va succeir molt avançada la guerra.

11.- La rereguarda sindical vallenc i comarcana va col·laborar estretament amb els soldats del front. S'enviaren roba i queviures, bàsicament. Aquesta recaptació, realitzada a través de pagament voluntari-forçat, extret de la setmanada, implicà que els soldats del front, vallencs i comarcans no presentessin problemes, tot i que la contribució de milicians voluntaris, des de la proclama avançada al temps del sindicat cenetista, o el de soldats del Batalló Treball, fou generosament crescuda.

12.- La creixença del sindicalisme vallenc de la UGT, a partir del desembre del 1937 —es passà de 10 rams als 21— significà un eixamplament social, gens menyspreable.

13.- Els informes sindicals a afiliats de la UGT eren realitzats favorables al peticionari, aspecte que en algunes ocasions els comportà problemes. Els informes emesos a persones contràries a l'esperit de la guerra eren escrits del tot negatius. En alguns dels casos s'ha pogut comprovar que fins i tot superaven els escrits per la CNT, però alhora, eren per sota dels fallats per la FAI i el POUM.

14.- La UGT vallenc va mantindre la moral de victòria fins que les tropes rebels eren a tocar. La informació que la guerra es perdia va ser degudament camuflada i distorsionada, de la mateixa manera que ho van fer els altres partits i sindicats que defensaven la República. Aquest aspecte és quasi idèntic en altres localitats de Catalunya.

Notes

¹ El panorama era prou complicat. La FAI controlava la CNT; la Federació Sindicalista Llibertària, els Sindicats d'Oposició de la CNT; el Partit Sindicalista influïa minoritàriament en aquests darrers; la USC controlava la Unió General de Sindicats Obrers de Catalunya; la Federació Catalana del PSOE es feia seva la UGT; el Bloc Obrer i Camperol dirigia els sindicats expulsats de la CNT i la Unió Agrària; el Partit Català Proletari, escindit d'Estat Català, influïa en el CADCI; la Unió de Rabassaires en dirigents amb orientació per ERC, i en menor mesura pel BOC i per la USC; l'Esquerra Comunista; el Partit Comunista Català, la Federació Obrera de Catalunya (FOC), sindicat groc amb elements del dissolt Sindicat Lliure; i finalment un bon nombre de sindicats autònoms. Extret, bàsicament d'Albert Balcells: *El socialismo en Catalunya durante la Segunda República (1931-1936)*, en *Sociedad, política y cultura en la España de los siglos XIX-XX*. Editorial Cuadernos para el Diálogo. Madrid, 1973. Pàg. 177-213.

² Davant de la CNT vacil·lant hi hagué el discurs de Josep del Barrio, al Price, el llançament de la consigna de “Sindicats de cara a la guerra” al novembre del 1936 per Antoni Sesé; l’arribada del vaixell soviètic que donà importància als partits units a la III Internacional; la sortida del POUM del Govern de la Generalitat; etc. Més ampliació a Josep M. Bricall: *Política econòmica de la Generalitat (1936-1939)*. Vol. I. Evolució i formes de la producció industrial. Ed. 62. Barcelona, 1970. Pàg. 314 en endavant.

³ Estudiat amb més detall al meu llibre: *El pensament agrari de l’anarquisme a l’Alt Camp: 1923-1939. El parer de Pere Sagarra i Boronat*. Excma. Diputació de Tarragona. Tarragona, però, bàsicament, les pàg. 27-57. També, més sintèticament, a l’entrada del mateix nom a *Diccionari d’Història de Catalunya*. Dirigida per Jesús Mestre i Campi. Edicions 62. Barcelona. Pàg. 662.

⁴ En una nova reformulació només va canviar el nom de les *Joventuts Socialistes*, deixant-ho així, a seques, per acabar com a *Òrgan del PSUC (IC) i portantveu de la UGT*.

⁵ Les referències del setmanari *Treball*, sovint, s’indicaran a nivell mensual.

⁶ Explicat per Clopin a “Hem de crear els Sindicats d’Indústria”, *Acció Sindical*, 22 d’abril de 1937.

⁷ *Acció Sindical*, com a setmanari en conjunt, ja va ser estudiat per mi mateix: *Els artífexs del setmanari cenetista de guerra “Acció Sindical”*. Valls (1936-1939). *Corol·lari lingüístic*, a *Cultura*. Octubre 1985, núm. 445. Ed. AAEET. Valls. Pàg. 14-20.

⁸ 21 de gener de 1937 i 4 de febrer del mateix any.

⁹ Sobre aquest aspecte concret hi ha un article magistral de Pere Sagarra *Anteo a Acció Sindical*, 8 d’abril de 1937, on fa l’explicació detallada del conflicte CNT-UGT respecte les col·lectivitzacions. Tot amb tot, seguint l’estudiós del moviment, Frank Mintz: *La autogestió en la Espanya revolucionària*. Ed. de la Piqueta. Madrid, 1977, pàg. 116, assenyalava per boca d’Abad de Santillán que “nadie, ningún partido, ninguna organización dio la consigna de proceder en este sentido”.

¹⁰ 6 i 27 de maig de 1937. Una altra informació, aquesta curiosa, que tampoc no devia agradar a la UGT va ser la que va donar el cenetista masorenc Josep Gomis Palau *ca Roc*, signant com a *Prometeo*, indicant que dies abans de Nadal del primer any de guerra, uns individus de la UGT havien anat a la Masó i a d’altres pobles a buscar pollastres i queviures amb el vistiplau del quarter Carles Marx, aspecte que rebutjava totalment, amb frases de lluitador sindical bregat.

¹¹ El subratllat és de l’articulista.

¹² El president va ser Pere Calbet Boronat *el Pardal* i el secretari Josep Aymerich Banús *Miona*.

¹³ Els noms o cognoms posats entre claudàtors [] són afegits completats gràcies a la feina feta, sobretot, per l’amic Josep Sanjoan Güell, al qual li agraeixo la seva col·laboració.

¹⁴ *Treball*, 15 i 19 de gener de 1938 i 23 d’abril del mateix any.

¹⁵ Només agafarem la UGT local, de Valls, i no la UGT comarcal, ja que si no l’ àmbit d’estudi s’allargaria, en haver-n’hi molts. Volgudament, també deixem els sindicats de Picamoixons i de Fonsaldes. Tanmateix, no farem servir massa el treball de M. Borrell, C. Garcia i A. Rius: *Aproximació a la UGT de Valls i Comarca (1936-1938)*, a *Revolució i guerra civil*. Departament d’Història Contemporània. Tarragona, 1983. Pàg. 67-78, tot

i treballar en fonts semblants. El motiu és que la informació no presenta anàlisis interpretatives contrastades, però en descàrrec dels autors/es cal fer constar, com apareix indicat al pròleg, que era un treball de recerca de material, de treball d'arxiu.

¹⁶ Tot, extret de *Treball*, en les dates indicades.

¹⁷ Se'n lliuraren a Ramon Cristòfol Roch, Josep Ferrer Barbat, Joan Galofré Bartolí, Llorenç Guasch Ferré, Francesc Piñol Torner —d'aquest es diu que havia sigut secretari a l'exercici 36/37 i, alhora, delegat de la Generalitat, al Banc de Valls—, Josep Ribas Mallorquí, Joan Secall Cabré, Joan Tomàs Jové, Josep Trilla Català i Valero Llusà Sauch. S'ha de fer notar que tant en aquest sindicat com a la resta, en el tema dels avals, poden sortir afiliats de la comarca, ja que, sovint, aquests són signats pel secretari d'organització comarcal, sense especificar. Tanmateix, sense que puguem identificar a quin sindicat correspon tenim constància que la UGT local, en l'afany de fer avals positius, se li passà el que lliurà a Joan Olivé Cardellà. La constància ve perquè l'alcalde va trametre, el 24 de juny de 1937, un escrit al secretari general indicant que el tal Olivé havia estat desafecte al règim. La UGT s'empassà saliva i va voler esmenar la plana indicant que només havia posat "addicte al règim republicà" i que es pensava que era per a ús particular. Assenyala que se li lliuressin els noms dels desafectes, per obrar, a partir d'ara, en conseqüència.

¹⁸ Eren aquests: Josep Ferrer Barbat, Josep M. Fusté Abelló, Antoni Gomis Figuerola, Josep M. Martí Roca, Joan Olivé Badia, Joan Piñas Trilla, Josep Ribas Mallorquí, Josep M. Soler Clariana —en alguns casos surt només com a Josep—, Joan Tomàs Jové, Francesc Trenchs Homs, Josep Trilla Català i Josep Trilla Colet.

¹⁹ Extret de *Treball* i d'Archivo Histórico Nacional "Sección Guerra Civil". Sección Político-Social. Salamanca Lligalls 1327 i 860.

²⁰ Ricard Abram Torrent, Josep Batalla Domènech, Joan Batet Roca, Manuel Calbet Capdevila, Ramon Cortès Piñas, Francesc Fàbregas Benaiges, Gabriel Ferré Domingo, Francesc Folch Compte, Arístides Forés Musolas, Romuald Gracia Miracle —de professió mecànic-rellotger—, Ramon Guerra Alsina, Alfred Hortet Rius, Joan López Cases, Joan Pedrol Torrents, Josep Piñas Coll, Josep M. Rodon Calvet, Josep Secall Duch, Ignasi Serra Fabra i Antoni Vilalta Ferrer.

²¹ Extret de *Treball* i Archivo Histórico Nacional. Salamanca. Lligall 860.

²² 5 eren de la casa S. Vidal i Vidal: Esteve Ferré, Joan Ferré [Salesas], Salvador Isern [Agustench], Josep Mestres, P[ere] Ollé i Josep Urdi [Calbet]; 1 de La Moderna: Josep Torres Aubió; 4 de la casa Vda. de Francesc Vives: Llorenç Fabra Español, Pere Penas, Josep Vergés Molina i Galcerà Vives Martí; i 5 de La Industrial Curtidora: Lluís Agustench [Gatell], Antoni Borredà, Pau Dilla, Joan Flavià [Folch], Romà Saperas [Aluja] i Àngel Tondo.

²³ Joan Abad Ferrer, Enric Abad Reimundi, Lluís Agustench Gatell, Maria Agustí Cervelló, Francesc Albagés Sanromà, Josep Aranda Fortuny, Josefina Arnau Estelrich, Maria Aubareda Civit, Josep Aubareda Serra, Maria Bargalló Mateu, Josepa Barril, Francesc Basset Subielos, Serafina Bellmunt Miquel, Josep Borredà Alcarraz, Antoni Borredà Gremije, Rafael Carbonell Cucurull, Francesc Casas Güell, Ramon Casellas Roca, Carles Ciutat Boronat, Maria Clariana Tous, Josep Clols Rabassó, Antònia Coll Saumell, Rosalia Cos Parellada, Maria Cusi, Lluïsa Cusidó Gibert, Ramon Cusidó Ollé, Josep Dalmau, Pere Domingo Roig, Ramon Español Folch, Pere Español Puig, Marc

Esteve Saperas, Llorenç Fabra [Español], Josep Fàbregas Rull, Concòrdia Fàbregas [Parés], Prudència Fallada Vidal, Joan Feliu Vallespinosa, Baldomer Ferré, Antoni Ferrer Pinaluba, Joan Ferrer Salesas, Cornèlia Figuerola Fàbregas, Àngela Figuerola Genius, Ramona Figuerola Godall, Joan Flavià Folch, Maria Joana Fontanillas, Josep Gatell Pedret, Bernabé Giner Gascón, Dolors Güell Bové, Teresa Güell Muntañola, Francesca Inglés Estradé, Maria Jaumejoan Olivé, Josep Jaumejoan Solé, Antoni Jofré Domingo, Dolors Jové Calull, David Jové Colom, Francesc Jové Homs, Antoni López Munt, Alfred Llombard Olesa, Joan Magriñà Güell, Josep Manero Chiva, Joan Martí Català, Rafael Martí Roig, Felisa Martínez Gutiérrez, Josep Masalles Briansó, Josep Mercadé Briansó, Encarnació Mestres Gibert, Josep Mestres Piñas, Antoni Mialet Gibert, Teresa Miquel Ribas, Pasqual Moreno Martínez, Rafel Morlà Bonet, Carme Muñoz Bonastre, Teresa Nadal Folch, Agustina Navarro Celma, Manuel Òdena Casanovas, Maria Oliva Oliva, Francesc Ollé Cerdà, Josep Ollé Gibert, Amalia Ors Pascual, Josep Parés Carreras, Adelaida Pasalaigua Icart, Salvadora Pasalaigua Trenchs, Pere Penas, Ramon Pons Cristià, Joan Ribas Vidal, Joan Rius Vallverdú, Miquel Rius Vallverdú, Magí Roca Florensa, Maria Rosanes Vallvé, Rosa Rosell, Maria Roset Contijoch, Delfí Rovira Marimon, Josep Rull Adserà, Joan Sanromà Roig, Romà Saperas Aluja, Lluís Secall Ribé, Pere Segú Prim, Andreu Segura González, Celestí Serra Amalia, Maria Serra Masdeu, Maria Solé Rosell, Rosa Solé Rosell, Joan Sugrañes [Bosch], Maria Tomàs Mestres, Àngel Tondo Diaz, Baltasar Torres Gavarra, Teresa Torres Gavarra, Baptista Torres Muntañola, Salvador Trenchs Lacomba, Francesc Trenchs Güell, Maria Trilla Colet, Josep Urdi Calbet, Rosa Ventura Cortès, Josep Vives, Galcerà Vives Pi i Josep M. Vives Pi. El fet de sortir Josep Aubareda Serra indica que és un llistat d'afiliació anterior a l'abril del 1938.

Quant a l'altre llistat, caldria afegir-hi els afiliats que aquí no hi apareixen i que són: Josep Català Badia, Albert Fàbregas, Carles Figuerola, Pere Guasch, Amadeu Homs, Rafel Porta [Bonet], Eduard Puig, Francesc Sisten, Antoni Vallverdú, Rafel Vallverdú, Pere Vendrell, Francesc Ventura, Josep Ventura i Josep Vercher.

En aquests llistats, s'hi poden llegir alguns dels propietaris de fàbriques, ara militants de la UGT. La resta de sindicats no s'escapen d'aquest fet.

²⁴ Ho podeu ampliar a *Treball* i a Archivo Histórico Nacional. Salamanca. Lligall 860.

Els afiliats oficials eren: Josep Alandí?, Joan Badia [Boluda], Josep Ballester, Francesc Blasi, Joan Boronat, Anton Castells [Mestres], Joan Cavallé, Anton Coll, Josep Domingo, Pere Domingo [Puig], Pere Esmel, David Fàbregas, Francesc Fàbregas, Fèlix Fàbregas [Pla], Magí Ferrando [Canela], Josep Gatell [Figueras], Joan Giró, Josep Grases, Francesc Güell [Batalla], Fermí López [Forès], Teodor Madurell, Josep M. Mallorquí, Joan Masdeu [Batalla], Josep Masdeu [Figueras], Lluís Masoni, Joan Mateu [Guivernau], Francesc Monsó, Josep Nolla, Ursini Olesa [Espasa], Pere Ollé [Pons], Ramon Pallarès [Pons], Pere Pàmies, Miquel Parera [Terència], Ramon Pié [Jové], Josep Piñol, Ramon Porta, Ramon Queralt, Francesc Rafí [Fontanillas], Pere Robert, Joan Sanromà [Roig] i Joan Traver [Molina]. Aprenents: Anton Alumà, Josep Andreu, Jaume Balcells, Àngela Fabra, Ramon Figueras [Moles], Ciril Grases, Salvador Isern, Miquel Mallafré, Carme Marimon i Emili Toda [Solé].

²⁵ A *Treball* i a Archivo Histórico Nacional. Salamanca. Lligalls 133 i 860.

²⁶ Podeu consultar-ho a *Acció Sindical* i a *Treball*. També a Archivo Histórico Nacional. Salamanca. Lligalls números 1327 i 860.

A la relació indicada, sense data, hi consten: Miquel Alsina [Argemí], Andreu Aluja, Pius Aznar Oliver, Magí Bonet, Francesc Boronat, Francesc Bordas [Folch], Rafael Bové, Joan Cañellas [Pàmies], Francesc Casas, Ezequiel Cendrós Vilanova, Joaquim Comas, Anton Compte, Josep Compte Dilla, Salvador Corominas Donadeu, Joan Domènech [Llussà], Joan Esteve Arbó, Joan Fàbregas Calbet, Pere Farré Cervelló, Anton Figuerola, Gabriel Giró López, Francesc Giró, Francesc Giró Serra, Josep Giró Serra, Miquel Girona [Camps], Llorenç Guasch Giró, Joan Jové, Pere Jové, Víctor Martí, Josep Munt Domingo, Lluç Ollé, Joan Pena Gaia, Joan Puig, Nicolau Ribé [Nuet], Joan Ribera [Sanjuan], Pacient Rodon Porta, Ramon Rovira Martí, Josep Sabaté Fàbregas, Francesc Sanjoan, Josep Serra, Albert Solé, Francesc Vergés Cucurull, Josep Vidal Romeu i Ignasi Vila Batalla.

²⁷ Eren: J. Amat Güell, A. Andreu, ? Avellà Rovira, Josep Banús Solé, Nuri Banús [Solé], A. Basora, A. Carbonell, M. Carbonell, A. Carbonell Solé, S. Carbonell Solé, M. Cartanyà, Josep Cavallé Magriñà, B. Gasque Garcia, Baltasar Gistau Peralta, R. Gomis?, R. Güell, Artur Guivernau Bertran, J. Isern Oller, F. Llobera, J. Llort, Jaume Massip Olivella, M. Morera, ? Ollé, J. Ribé, Josep Roca Miquel, R. Roselló Recasens, A. Rovira Artigal, J. Rovira Artigal, A[leix] Sanjoan [Güell], J. Serret, A. Toda, R. Trilla, Joan Vilà Solanas, J. Vilanova Canals i R[amon] Viñas Sanahuja. Al front hi havia: Josep M. Altès, E[nric] Canela Solanes, J. Jaumejoan Rodon, J. Ortigues, Carles Pla Abelló, J[oaquim] Silvestre Benaiges, J. Solanes, R. Torres Gavarra i A. Vives Domingo.

²⁸ El del 1937 va ser lliurat a favor de Ramon Casanovas Ribas. Els del 1938 a Josep Banús Solé, Pere Domingo Batalla —havia tingut càrrecs de junta—, Josepa Folch Ferran, Baltasar Gistau Peralta, Rafael Guasch Robert —pastisser—, Artur Guivernau Bertran —un dels que més va treballar per la creació de la UGT valleana, i que havia desenvolupat càrrecs dirigents—, Ramona Hernández Domínguez, Teodora Hernández Domínguez, Francesc Magriñà Llort, Jaume Massip Olivella —havia format part del secretariat del Ram—, Antoni Mestres Fortuny, Francesca Royes (o Royos) Larroya i Joan Vilà Solanas. Tot més ampliat a *Treball*, *Acció Sindical* i a Archivo Histórico Nacional. Salamanca Lligall 860.

²⁹ Els avals, els demanaren: Carme Aguilar Hortet —per acompanyar la seva mare a França, reclamada pel seu germà—, Maria Antonijoan, Maria Corti Sorolla, Bonaventura Hortet Berenguer —dona d'avançada edat, reclamada pel seu fill a França, mentre duressin les actuals circumstàncies—, Enriqueta Vivas Targa, Eugènia Zubiarrain Pardo, i el cas de dues militants —Clara Guerra Lecamaña i María Zubiarrain Pardo— que demanaven l'aval per una tercera persona —Carmela Bronza Ulargui—, segurament refugiada, ja que fan constar que pertanyia al Sindicat de la Indústria del Vestir d'un poble de Guipúscoa. Tota aquesta informació i més, la podeu trobar als diaris assenyats i a Archivo Histórico Nacional. Salamanca Lligall 860.

³⁰ Al davant, hi consten Ramon Giró Serra i Manuel Rosich Barberà. Els afiliats i afiliades eren Josep Aranda Recasens, Lluïsa Batalla [Carbonell], Alberta Benaiges [Boada], Júlia Castells [Roca], Josep M. Clofent Alentorn, Maria Ernesto [Mateu], Joan

Figuerola Plana, Joaquim Fonoll Ferran, Maria Jané [Gabau], Agustí Martorell [Fàbregas], Josep Martorell Ollé, Eladi Plana, Albert Queralt, Eduard Queralt, Ramon Robusté Santacana, Josep Rodon [Gatnau] i Rosa Serra. Com a aprenents Pere Altès Serra, Marcel·lí Plana [Güell], Indaleci Ventura [Cardó], Frederic Forès [Castells], Gabriel Giró [Boronat] i Sebastià Montserrat [Vendrell].

Tot ho podreu ampliar a Archivo Histórico Nacional. Salamanca Lligall 860 i als setmanaris ressenyats.

³¹ Els augments foren per al personal administratiu —65 ptes. mensuals—, excepte per Josep Ribas Vallespinosa amb 45 i Joan Farré Bella que no tingué cap augment mentre esperava resoldre el litigi que tenia amb l'Ajuntament; per al personal subaltern, 50 ptes., excepció de Joan Pujol Solé al qui només se n'hi augmentaven 30; als porters de les escoles, Josep Tapiol Boada i Andreu Forné Batet, 35 ptes. per a cadascú i igual quantitat, en conjunt, a Salvador Amorós Roig i Úrsula Ros Mora; als empleats de l'escorxador Adam Ferrer Sastre, 50 ptes. i a Isidre Domènech Palau, 35 ptes.; als empleats del cementiri: als conserge 50 ptes. i al sotsconserge, 35 ptes. d'augment; al personal de neteja, Concepció Martí Cavallé, 35 ptes.; i a la brigada, als quatre que hi treballaven, 5 ptes. d'augment setmanal. Extret del Llibre d'Actes Municipals 1937. Valls. Arxiu Municipal de Valls.

³² Eren aquests: Nicolau Aymerich Pàmies, Ferran Casas Mercadé, Isidre Domènech Palau, Joan Duch Gibèrgans, Francesc Fàbregas Batalla, Adam Ferrer Sastre, Ramon Figuerola Boada, Andreu Forné Batet, Josepa Mateu Romeu, Úrsula Ros Mora, Francesc Saperas Amat, Joan Sendra Siscart i Josep Tapiol Boada. Tot ho podreu ampliar a Archivo Histórico Nacional. Salamanca Lligall 860 i als setmanaris ressenyats.

³³ Eren: Luis Baonza Ulargui, Francesc Esteve Vicent, Ramon Samitier Orido i Antoni Sánchez Fabà. Ampliació als diaris assenyalats i a Archivo Histórico Nacional. Salamanca. Lligall 860.

³⁴ A través d'aquesta carta sabem que el Sindicat de la UGT de Vila-rodona, a l'agost del 1938 estava completament desorganitzat, segons les paraules de Mateu, el qual afegia que “he procurat arreplegar els socis amb una reunió general i no n'he pogut sortir, no hi ha cap individu de Junta i per tant no hi ha responsables per poder firmar (...)”.

³⁵ Hi consten els afiliats Manuel Alberich Gisbert —de Tortosa—, Damià Albiso González, Antonio Cerdán Tello —evacuat d'Alcanyís, Terol—, Salvador Colominas Donadeu, Josep Giménez Capdevila —de Vila-rodona—, Gonzalo Leonard Neira, Joan Nadal Coll, i Lleonard Zaurín Casanova, i les afiliades Coloma Bofarull Homs, Mercè Cortès Gómez, Josefa Corti Sarizuela, María Luz Echevarría, Josefa Egaña Ideazóbal, Josepa Ferré Tomàs, Simona Garcia, Pilar Llopis Lleonart, Josefa Molina Marto, Oliva Pascual Casas, Carme Pina Gil, Ramona Romero Hernández i Camen Urrecha Alonso. Archivo Histórico Nacional. Salamanca Lligall 860. i premsa citada, de l'època.

³⁶ Archivo Histórico Nacional. Salamanca. Lligall 860.

³⁷ Podeu ampliar-ho al meu treball: “Pagesos units cap a fórmules sindicals. Federació Agrícola de Valls i el seu radi (1909-1923)”, a *Congrés Internacional d'Història. Catalunya i la Restauració 1875-1923*. Centre d'Estudis del Bages. Manresa, 1992. Pàg. 293-297.

³⁸ A Marcel Saperas Soler, que en el moment d'esclatar a la guerra vivia a Valls, se li va fer un aval, a instàncies del "Parque Base de Albacete. Artillería. Comité de Información y Control"; Francesc Calpe Gaya, Tomàs Cugat Forès i Antoni Carbonell Albert —els dos darrers, d'Aiguamúrcia.

³⁹ Els vallencs eren: Joan Agustench [Cucurull], Antoni Albes, Pau Alemany, Agustí Barrufet [Fàbregas], Adolf Bonet [Martí], Francesc Carles Ballart, Magí Costas, Vicenç Duch, Joan Duch [Fontanillas], Perfecte Esteve [Vilalta], David Farré [Puntijoch], Josep M. Figuerola [Mestres], Paulí Folch, Josep Garriga [Tomàs], Joan Giró, Martí Güell [Farré], Carles Gurí [Puig], Vicenç Manero [Chiva], Francesc Masvidal [Peris], Josep Masvidal [Peris], Josep Montserrat, Octavi Nadal Fortuny, Miquel Oliva [Colmena], Romà Pascual [Vicens], Pau Poblet [Inglès], Francesc Pons [Cristià], Joan Pons Cristià, Ezequiel Romera [Sarrà], Francesc Sabaté [Senter], Emili Terricabras [Güell], Antoni Vallvey i Ramon Vallvey [Güell]. Com a forans hi consten: Pere Andreu, Josep Banach, Lluís Clavaguera, Pere Domingo, Joan Forcada, Alfred Murtró i Josep Ventura. Més detalls a Archivo Histórico Nacional. Salamanca Lligall 860 i 132.

⁴⁰ Archivo Histórico Nacional. Salamanca Lligall 860.

⁴¹ Vegeu *Treball* en la data assenyalada i Archivo Histórico Nacional. Salamanca Lligall 368.

⁴² Archivo Histórico Nacional. Salamanca Lligall 860.

⁴³ L'escola de Vila-rodona donà 3 jerseis; Nulles 1 joc interior i un parell de mitjons; el Milà, 12 jocs interiors i 12 mocadors; Picamoixons, 13 jerseis, 12 jocs interiors, 32 parells de mitjons i 54 mocadors; Alió, 3 jocs interiors; la Riba, 2 jerseis, 2 jocs interiors, un parell de mitjons, 24 mocadors, 12 tovalloles i 2 camises; Figuerola del Camp, 1 jersei i 21 parells de mitjons; Alcover, 12 jerseis, 24 mitjons, 12 passamuntanyes, 24 pràctics i 12 parells de guants; Fontscaldes, 1 joc interior, 6 mocadors, 1 tovallola i 1 caçadora; la Masó, 3 jerseis i 3 parells de mitjons; Rodonyà, 6 jerseis i Valls, 11 jerseis i 3 passamuntanyes. S'inclouia Vilallonga del Camp amb 4 jerseis, ja que a efectes electorals i, sobretot, de sentiment, era de la comarca de Valls.

⁴⁴ Tot ho podreu ampliar a Archivo Histórico Nacional. Salamanca Lligall 860 i als setmanaris ressenyats.

⁴⁵ Hi consten: Eliezer Bono Martín —avalat, prèviament per Pascual Orta Espallargas, veí d'Alcorisa, Terol, i per Salvador Colominas Donadeu, de Valls—, Josep Boronat Vidal, Nicasi Boronat Vidal, Ramon Mateu Cuadras i Anton Prades Codorniu —acredita a un militant del Sindicat d'Oficis Varis. Tot ho podreu ampliar a Archivo Histórico Nacional. Salamanca Lligall 860 i al setmanari *Treball*.

⁴⁶ En sabem només 39. Eren: Ramon Alió Aluja, Francesc Cabré Compte, Concepció Caminal Cusidó, Josep Antoni Cantó Pifarrer, Josep Capdevila Ferran, Josep Casanova Coll, Jordi Costas Badia, Emili Domènech Vendrell, Joan Domènech Vergés, Josep Domingo Castellà, Josep Domingo Miquel, Josep Farré Oriol, Ignasi Ferré Cabré, Francesc Girona Reverté, Josepa Grau, Josep Marià Dalmau, Maria Mata Rosell, Joana Miró Badia, Francesc Montserrat [Homs], Rosa Montserrat Torné, Consol Muret Cartaña, Francesc Nadal Bonet, Joan Pedrol Torrents, Joan Piñas Blanch, Francesc Plana Trenchs, Antoni Recasens Bayo, Francesc Robert Poblet, Antònia Rovira Roig, Salvador Rovirova Guasch, Fidel Saperas Serra, Maria Selva Folch, Rossend Solé Andreu, Maria

Torné Badia, Eudald Travé Montserrat, Àngela Ureña Ferrer, Antònia Ureña Navarro, Nativitat Ureña Navarro, Àngel Vidal Llenas i Francesc Vives. Archivo Histórico Nacional. Salamanca Lligall 860, i premsa citada, de l'època.

⁴⁷ Volgudament seguirem les actes conservades del Comitè Local, incorporant-hi, quan convingui, referències aclaridores de premsa. Les que es conserven van des del 29 d'agost de 1936 fins al 18 de maig de 1937. Archivo Histórico Nacional. Salamanca Lligall 860.

⁴⁸ Aquesta fórmula de donar la confiança va estar motivada perquè la UGT, per boca del portaveu del PSUC, havia demanat representació al cartipàs municipal. La demanda no fou mai atesa. Sendra, a la sessió del 4 de gener del 1937 explicà que “sense la ratificació de confiança per part de la UGT els consellers del PSU no es creurien amb dret a exercir els càrrecs després del canvi de govern de la Generalitat”. Tot i així, malgrat que la UGT deia sentir-se satisfeta, Miquel Trilla Robusté, per la CNT, reblà el clau, des de les pàgines d'*Acció Sindical*, bo i dient “la redacció de ‘Trellall’ ens fa un descobriment del qual nosaltres ja en sabíem quelcom, i és que la UGT a pesar del comunicat de la seva organització no té presència al consistori”. Més clar, l'aigua.

⁴⁹ Això venia a tomb per la polèmica que originà la ratificació del jutge Josep Sanromà [Sanromà] i el procurador Fàbregas, militants del POUM en reunió de Comissió de Govern de l'Ajuntament vallenc de gener del 1937. En aquesta sessió els consellers de la CNT i del POUM van votar per la continuïtat, ERC votà contra Sanromà i a favor de la continuïtat de Fàbregas, i el PSU votà en contra que seguissin cap dels dos. El tema no s'aclarí a favor dels socialistes fins que van ser nomenats dos dels seus: Agustí Clariana Tous i Jaume Massip Olivella. El primer, fent ús del pertinent saluda, va notificar el seu nomenament al secretari general de la UGT, el 8 de juliol del 1937. Més ampliació a *Trellall* i *Acció Sindical* i a Archivo Histórico Nacional. Lligall 860.

⁵⁰ N'havien arribat 270 procedents de Madrid. A *Trellall* més informació.

⁵¹ No s'aclareix prou bé les tres entrades següents a quasi tots els sindicats: setmana 33 a 40; setmana 33 a 49; i febrer 37 (total lliurat). Creiem que la relació “setmana 33 a 49” inclou la suma de la “setmana 33 a 40” més el recaptat per les altres 9 setmanes des de la 41 a la 49, ja que si ens hi fixem bé, en la majoria de ram és quasi el doble, o sigui el que li pertoca. Sobre la relació febrer 37 (total lliurat) podria ser la suma del recaptat i d'altres quantitats de les quals no en tenim notícia documental.

⁵² Van ser comptabilitzades l'1 de gener del 1938.

⁵³ Archivo Histórico Nacional. Causa General. Madrid. Lligall 1456 -1-.

⁵⁴ Archivo Histórico Nacional. Salamanca. Lligall 159 -2-.